

Profilul copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea

RAPORT

Chișinău 2022

Terre des hommes

Sprijin copiilor.

Raportul privind profilul copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea este realizat, cu suportul UNICEF, de către Terre des hommes Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Autori:

Conf.dr. Theofild-Andrei LAZĂR

Conf.dr. Elena-Loreni BACIU

Au contribuit:

Iuliana Curea

Liliana Astrahan

Liliana Cicală

Acest Raport a fost elaborat și publicat cu susținerea financiară a UNICEF Moldova. Conținutul acestuia este în responsabilitatea exclusivă a Terre des hommes Moldova și nu reflectă neapărat poziția UNICEF Moldova.

Terre des hommes Moldova mulțumește Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Inspectoratului General al Poliției, Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică, Inspectoratului Național de Probațiune, Agenției Naționale a Penitenciarelor pentru contribuția la elaborarea acestui Raport.

Raportul poate fi găsit pe: www.tdh.md

Editare: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Cuprins

1. Introducere	4
2. Metodologia cercetării	9
2.1. Scopul cercetării	9
2.2. Obiectivele cercetării și întrebările de cercetare	9
2.3. Descrierea instrumentelor de cercetare	9
3. Analiza datelor colectate în cadrul anchetei sociologice	11
3.1. Date generale cu privire la eșantion	11
3.2. Rezultatele analizei datelor	13
3.2.1. Caracteristicile de personalitate și comportament ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea	13
3.2.2. Situația familială a copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea	22
3.2.3. Situația comunităților de proveniență ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea	25
3.2.4. Proiecții de viitor ale copiilor din eșantion	31
4. Analiza datelor calitative obținute în cadrul interviurilor derulate cu copiii aflați în conflict cu legea	33
5. Cartografierea serviciilor adresate copiilor/tinerilor aflați în conflict cu legea	39
6. Concluziile studiului	43
7. Implicații practice și recomandări	45

1. Introducere

Problematica copiilor aflați în conflict cu legea reprezintă o provocare constantă a societăților contemporane, în special datorită complexității fenomenului, a multitudinii de cauze care îl pot genera, dar și a puternicelor sale efecte negative, atât pe termen scurt, mediu, cât și lung la nivelul indivizilor, familiilor și societății în general. Comportamentele antisociale la copii și tineri sunt rezultate din disfuncționalități sociale ale acestora. Din această perspectivă, atât trăsăturile individuale, cât și cele care caracterizează mediul social în care tinerii cresc influențează aceste comportamente.

Odată cu ratificarea instrumentelor internaționale cu privire la drepturile copiilor, Republica Moldova urmează să respecte standardele și mecanismele eficien-

te de protecție a diferitor categorii de copii, dezvoltând la nivel național noi politici de protecție a copilului, care să cuprindă servicii ce răspund nevoilor copilului și ce vor favoriza îmbunătățirea calității vieții acestora.

La 1 ianuarie 2021, numărul copiilor în vârstă de până la 18 ani constituia 565,6 mii sau 21,5% din totalul populației cu reședința obișnuită în Moldova.

Analiza dinamicii infracționalității copiilor urmează a fi relaționată cu situația demografică în țară, structura populației pe vârste, natalitatea și fenomenul migrațional. Practic în ultimii 5 ani populația Republicii Moldova a scăzut cu 7,1%, iar a copiilor cu vârsta până la 18 ani cu 6,7% (anual numărul copiilor scade cu 1,2%).

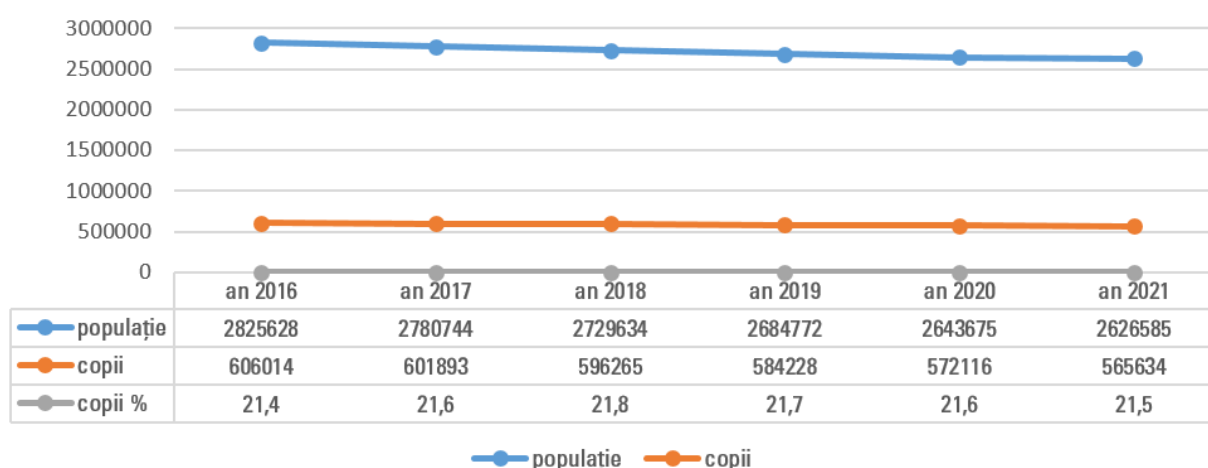

Figura nr.1. Populația generală/copii până la 18 ani

Conform datelor oferite de BNS cu privire la infracționalitatea juvenilă, este observată o ușoară scădere a numărului de copii ce au săvârșit infracțiuni raportat la numărul total de persoane ce au săvârșit fapte antisociale. Astfel, în anul 2021 au fost înregistrate 14263 (cu 19% mai puțin decât anul 2016) persoane ce au săvârșit infracțiuni, și 1163 (cu 22% mai puțin decât anul 2016) copii până la 18 ani ce au comis infracțiuni. Din numărul total al persoanelor ce au comis fapte anti-

sociale în anul 2021, 8,1% au fost persoane cu vârsta de până la 18 ani (procent ce oscilează între cifra 8-9 ultimii 5 ani). O scădere a numărului copiilor ce au fost în contact cu sistemul de justiție, în special copii ce au comis infracțiuni, observăm în comparația numărului total de copii pe țară și numărul celor ce au comis infracțiuni. În acest sens, în anul 2021, aceștia constituiau 0,20 din numărul total de minori pe țară, comparativ cu 0,24 în anul 2016.

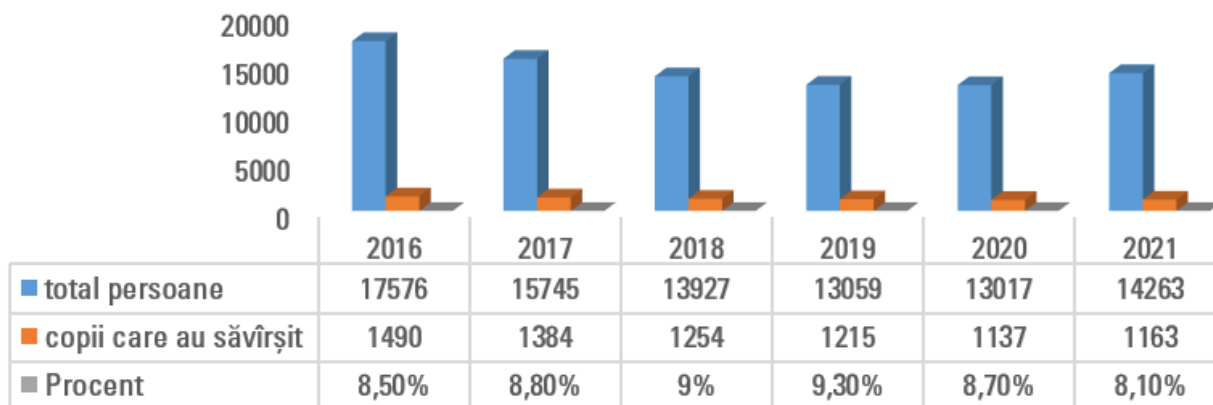

Figura nr. 2. Copii care au săvârșit infracțiuni din populația generală

Comparativ cu datele înregistrate în anul 2016 cu referire la criteriu de vârstă a copiilor ce au săvârșit fapte antisociale, observăm că a scăzut numărul copiilor cu vârsta 16-17 ani ce constituie 57% în anul 2021 (61,4%

în 2016) și s-a mărit numărul copiilor cu vârste de 14-15 ani, 36,7% în 2021 (31% în 2016). La fel, s-a redus numărul copiilor ce au săvârșit fapte antisociale sub 14 ani de la 7,5% în anul 2016 la 6,1% în 2021.

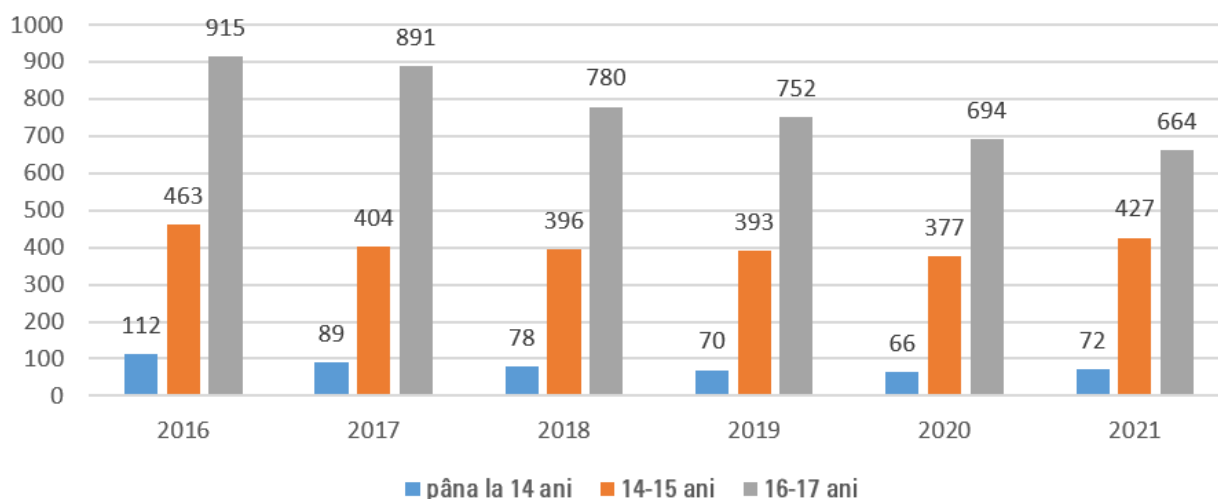

Figura nr. 3. Copii care au săvârșit infracțiuni pe vârste

După gen, cel mai mare număr de infracțiuni sunt săvârșite de băieți. Astfel, în anul 2021 au fost înregistra-

te 6,5% fete care au comis fapte, comparativ cu 7,85% înregistrate în 2016.

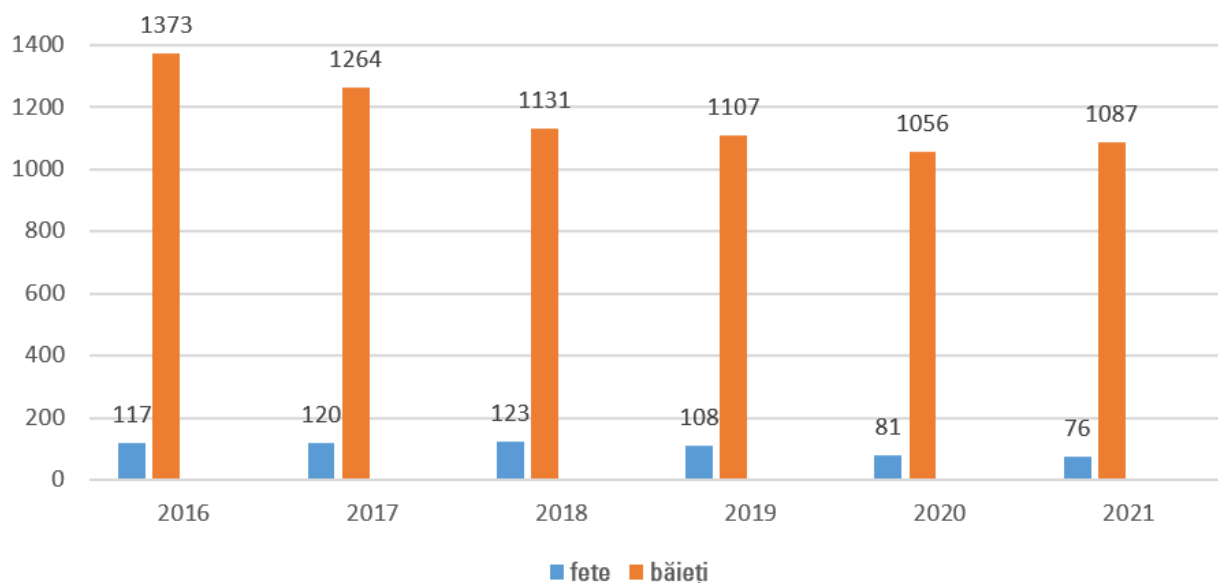

Figura nr. 4. Copii care au săvârșit infracțiuni pe sexe

Conform notelor informative anuale ale Inspectoratului General de Poliție al Republicii Moldova, evoluția în ul-

timii 5 ani a infracțiunilor comise de minori în Republica Moldova este următoarea:

Tipul infracțiunii	2017	2018	2019	2020	2021
Omor	4	3	4	1	4
Infracțiuni contra vieții și sănătății; vătămări intenționate a integrității corporale	2	4	4	2	4
Infracțiuni privind viața sexuală	16	18	12	13	19
Tâlhării	8	5	10	2	12
Jafuri	52	52	39	40	66
Furturi	555	440	412	341	367
Infracțiuni contra securității publice: huliganism	29	27	22	24	45
Infracțiuni contra sănătății publice: infracțiuni legate cu droguri	14	11	4	4	10
Infracțiuni în sfera relațiilor familiale	1	5	NA	4	10
Altele	117	123	157	177	169
Total	798	688	664	608	706

Tabelul nr. 1 – Infracțiuni comise de minori 2017-2021

(Sursa: Notele informative anuale ale Inspectoratului General de Poliție al Republicii Moldova)

Se observă că tendința generală a numărului de infracțiuni a fost de a scădea ușor dar constant în perioada 2017-2020, dar cu o creștere semnificativă de 98 de cazuri în 2021 față de 2020. În acest sens, anul 2020 ar

putea să reprezinte o excepție de la tendința generală, ca urmare a limitărilor de deplasare impuse ca urmare a pandemiei de COVID-19.

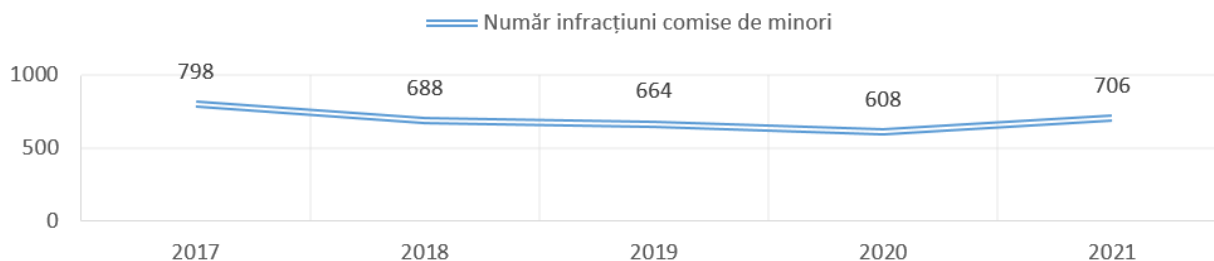

Figura nr. 5. Numărul de infracțiuni comise de minori – 2017-2021

Din perspectiva tipurilor de infracțiuni, se observă o constanță în ponderea acestora, cu câteva diferențe semnificative: (1) numărul furturilor (care sunt și cele mai reprezentative) a scăzut constant din 2017 în 2020 de la 555 la 341 de cazuri, observându-se o ușoară creștere la 367 în 2021; (2) numărul jafurilor are variații de-al lungul celor 5 ani, dar se observă o creștere de la 52 la 66 de cazuri din 2017 în 2021; (3) acțiunile de huliganism de asemenea înregistrează o creștere semnificativă din 2017 în 2021, de la 29 de cazuri la 45; (4)

de asemenea infracțiunile în sfera relațiilor familiale, chiar dacă nu sunt numeroase, înregistrează o creștere de la 1 caz la 10 în ultimii 5 ani.

Conform aceluiași date oferite de către Inspectoratul General de Poliție peste 50% din copii ce au săvârșit fapte antisociale vin din familii complete. A crescut numărul copiilor ce sunt separați de părinți și a scăzut numărul copiilor fără domiciliu implicați în săvârșirea unei infracțiuni.

	2019	2020	2021
Familii complete	47%	45,2%	51,6%
Familii incomplete	14,4%	10,2%	15,04%
Separați de părinți	2,6%	2,8%	4,1%
Fără domiciliu	5,67	4,7%	2,7%

Tabelul nr. 2 – Situația familială a copiilor care au comis infracțiuni

Ce ține de pedepsele aplicate minorilor, graficul de mai jos ilustrează foarte clar creșterea pedepselor cu închisoare cu 55%, chiar dacă numărul infracțiunilor să-

vârșite de minori este în scădere ultimii 5 ani. Toate celelalte pedepse alternative la detenție sunt în scădere.

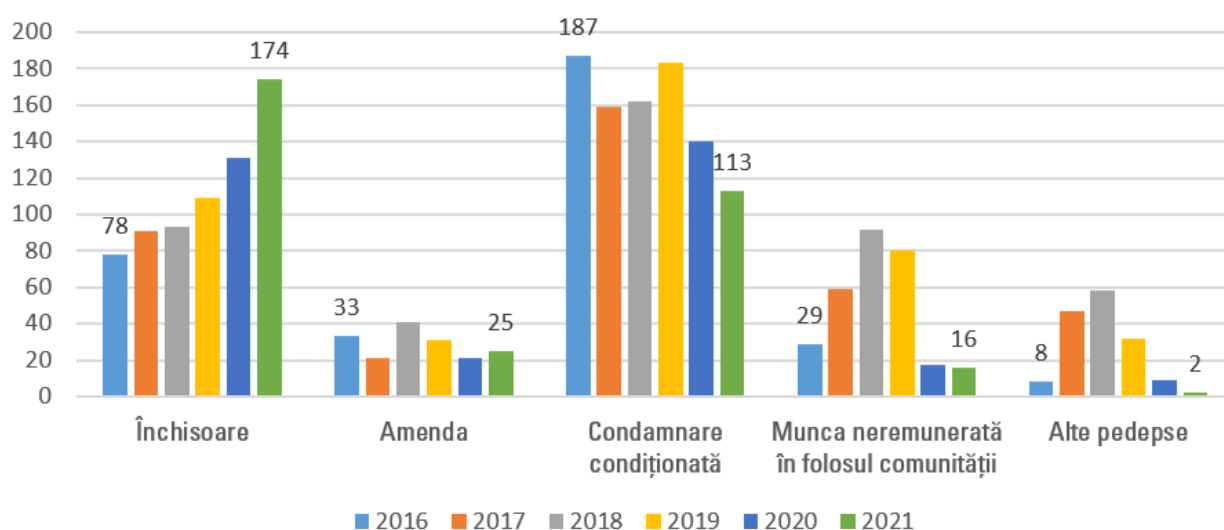

Figura nr. 6. Tipuri de pedepse aplicate copiilor care au comis infracțiuni

După alte caracteristici, în conformitate cu informațiile prezentate de Inspectoratul General de Poliție, în me-

diul urban sunt mai mulți copii ce au săvârșit infracțiuni:

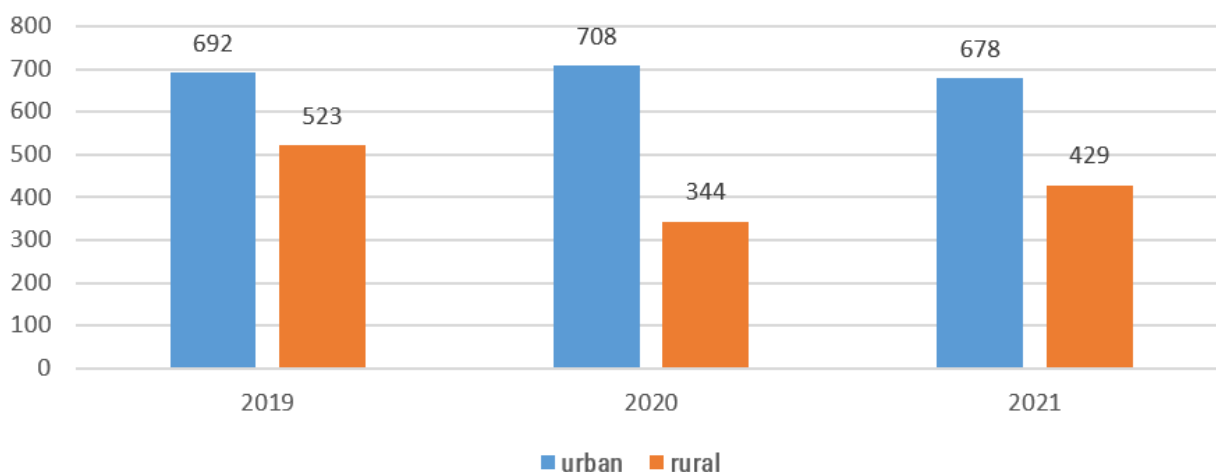

Figura nr. 7. Copii care au comis infracțiuni după mediu de proveniență

În anul 2021, 99% din copii au săvârșit infracțiunea pentru prima data. Îngrijorător este faptul că numărul celor ce săvârșesc fapte infracționale pentru prima data este în creștere.

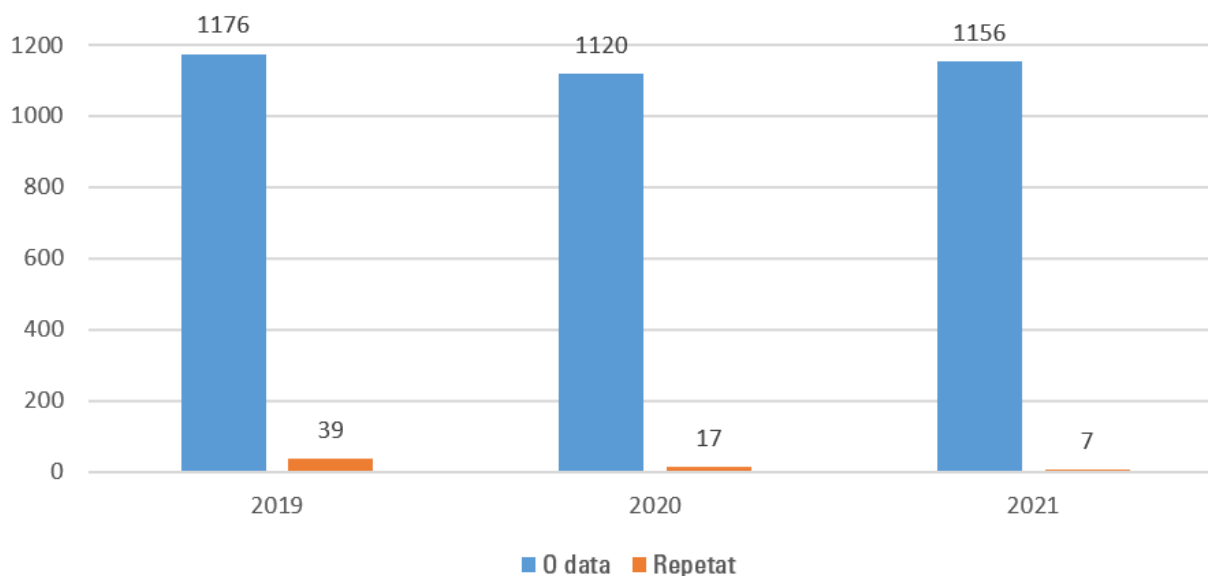

Figura nr. 8. Nivel recidivă la copiii care au comis infracțiuni

Din numărul total de copii 16% au săvârșit infracțiunea în grup, 4% în stare de ebrietate. Din ei 42,7% sunt încadrați în procesul de studii.

Prin prezentul studiu s-a urmărit identificarea caracteristicilor individuale și sociale la copiii și tinerii din Republica Moldova aflați în conflict cu legea și realiza-

rea unei cartografieri a serviciilor destinate acestora, scopul fiind acela de a lărgi cunoașterea în domeniu, pentru îmbunătățirea sistemului de suport privind prevenirea și diminuarea numărului infracțiunilor săvârșite de către copii.

2. Metodologia cercetării

2.1. Scopul cercetării

Analiza profilului copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea.

2.2. Obiectivele cercetării și întrebările de cercetare

Obiectivul 1. Identificarea caracteristicilor individuale, familiale și ale comunităților de proveniență ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea.

Obiectivul 2. Cartografierea tipurilor de servicii de sprijin din Republica Moldova, acordate copiilor care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de a comite infracțiuni, precum și familiilor acestora.

Astfel, întrebările de cercetare derivate din aceste obiective sunt:

RQ 1.1. Ce caracteristici întrunesc copiii din Republica Moldova aflați în conflict cu legea, din perspectiva personalității și comportamentului?

RQ 1.2. Ce caracteristici descriu situația familială a copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea din perspectiva structurii, statutului socio-economic, climatului familial și practicilor parentale?

RQ 1.3. Ce elemente caracterizează situația comunităților de proveniență ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea din perspectiva dezvoltării economice, relațiilor dintre membrii comunității și modelelor de devianță?

RQ 2.1. Care sunt tipurile de servicii de sprijin acordate copiilor care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de a comite infracțiuni, precum și familiilor acestora, în Republica Moldova?

RQ 2.2. Ce tipuri de servicii de sprijin lipsesc, dar ar fi necesare în Republica Moldova, pentru prevenirea și/ sau îndreptarea comportamentelor de a comite infracțiuni în rândul copiilor și tinerilor?

2.3. Descrierea instrumentelor de cercetare

În cadrul studiului au fost aplicate trei instrumente de cercetare:

1. *Chestionar de identificare a caracteristicilor individuale, familiale și comunitare ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea*

Chestionarul răspunde obiectivului nr. 1 al studiului și întrebărilor de cercetare 1.1, 1.2 și 1.3. Acesta cuprinde în total 37 de itemi, cu preponderență întrebări închise și de timp multiple-choice, fiind structurat pe 6 arii de interes: a) Despre tine – cuprinde itemi de identificare și explorează caracteristicile individuale ale copiilor, precum și anumite experiențe individuale; b) Despre faptă – cuprinde itemi descriptivi cu privire la acțiunile antisociale comise de copii; c) Despre familie – cuprinde itemi care urmăresc situația familială a subiecților: componența familiei și tipul acesteia, situația financiară a familiei, nivelul de studii al părinților, interacțiunile părinți-copii, elementele de devianță din cadrul familiei; d) Despre școală – urmărește situația școlară și atitudinea subiecților cu privire la procesul educativ; e) Despre comunitate, timp liber și prieteni – cuprinde itemi descriptivi cu privire la comunitatea de proveniență a subiecților, la modalitățile de petrecere a timpului liber și la nivelul de sociabilitate al acestora; f) Despre viitor – urmărește succint proiecțiile de viitor ale subiecților.

Chestionarul a fost aplicat de către operatori de teren în întâlniri față în față, online sau telefonice, copiilor care au participat la studiu.

2. *Ghid de interviu semi-structurat de descriere a experiențelor de viață trăite de copiii din Republica Moldova aflați în conflict cu legea*

Ghidul de interviu calitativ semi-structurat răspunde obiectivelor 1 și 2 și întrebărilor de cercetare 1.1., 1.2., 1.3., 2.1 și 2.2. Acesta este structurat pe 4 itemi de cercetare (1. Circumstanțele comiterii faptelor; 2. Atitudinea intervievatului cu privire la fapte; 3.

Atitudinile persoanelor de referință cu privire la fapte și 4. Serviciile de sprijin primite în preajma comiterii faptelor), **și a urmărit** explorarea în profunzime a experiențelor și sentimentelor copiilor aflați în conflict cu legea legat de faptele comise. Interviuurile au fost derulate de operatori de interviu pe un număr de 6 subiecți, selectați dintre cei cărora li s-a aplicat chestionarul.

3. *Formular de cartografiere a serviciilor de sprijin din Republica Moldova acordate copiilor care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de delincvență, precum și familiilor acestora*

Formularul de cartografiere a serviciilor de sprijin pentru copiii care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de a comite infracțiuni, precum și pentru familiile acestora, vizează obiectivul 2 al cercetării și întrebările de cercetare 2.1, 2.2 și 2.3. Acesta este structurat în 4 secțiuni și 17 itemi, astfel:

Secțiunea 1 conține itemi cu privire la datele generale despre instituția/ organizația investigată; Secțiunea 2 conține itemi despre serviciile specifice pe care instituția sau organizația le oferă copiilor care au comis fapte antisociale; Secțiunea 3 conține itemi cu privire la celelalte servicii pe care instituția sau organizația le oferă, cu excepția celor specifice pentru copiii care comit fapte antisociale; Secțiunea 4 conține itemi suplimentari de descriere a instituției sau organizației, precum resursa umană, aria de acoperire a serviciilor oferite și parteneriatele cu alte instituții/ organizații.

Formularul de cartografiere a fost autoadministrat de către reprezentanții instituțiilor sau organizațiilor vizate prin completarea unui formular online.

3. Analiza datelor colectate în cadrul anchetei sociologice

3.1. Date generale cu privire la eșantion

În cadrul anchetei sociologice bazate pe chestionar au participat 200 de copii din Republica Moldova aflați în conflict cu legea.

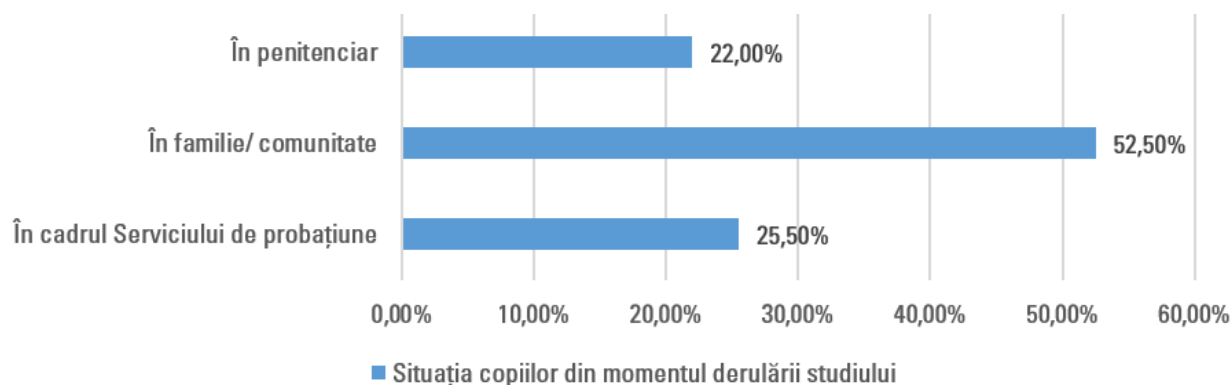

Figura nr. 9. Situația copiilor din momentul derulării studiului

Dintre aceștia, în momentul derulării studiului, 52,50% se aflau în comunitate, 22% în penitenciar și 25,50% în evidența sistemului de probațiune.

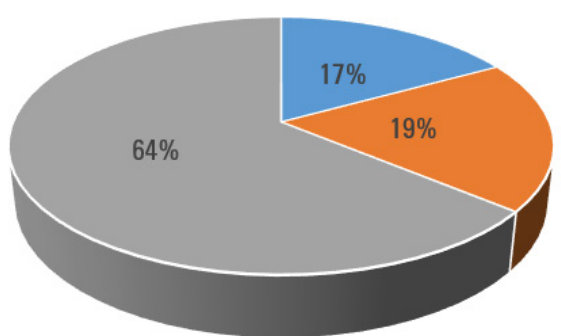

Figura nr. 10. Vârsta (ani împliniți)

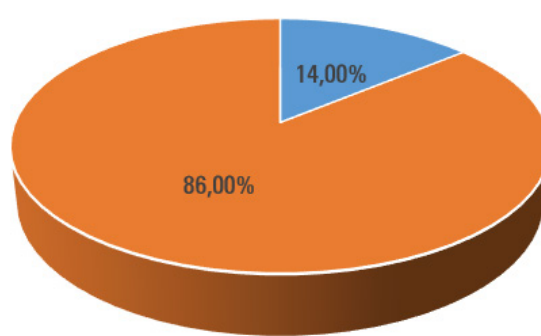

Figura nr. 11. Sexul

Pe vârste, eșantionul este împărțit în copii sub 14 ani (17%), între 14 și 16 ani (19%) și peste 16 ani (64%), cu o medie de 15,33 de ani per întregul eșantion. Din per-

spectiva genului respondenților, eșantionul a fost compus din 86% băieți și 14% fete.

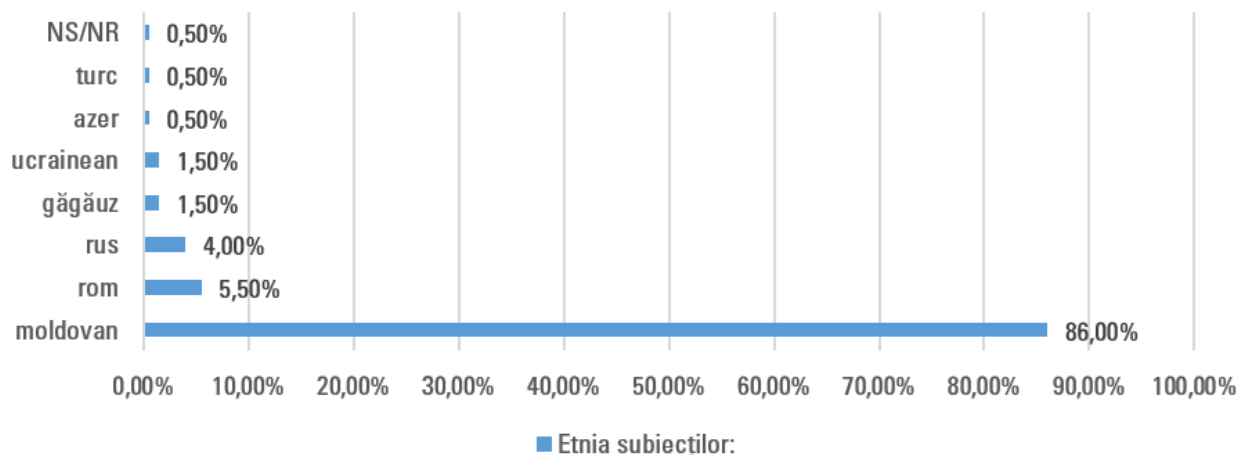

Figura nr.12. Etnia subiecților

Pe etnii, majoritatea respondenților din eșantion se declară moldoveni (86%), fiind urmați de romi (5,50%) și ruși (4,00%). Celelalte etnii reprezentate înregistrează procentaje de sub 2% (găgăuzi, ucraineni, azeri, turci).

De asemenea, în secțiunea dedicată datelor generale despre eșantion am urmărit și informații cu privire la starea de sănătate a subiecților studiului:

Cum ți-ai descrie starea de sănătate?	Procente
m-am mai confruntat uneori cu probleme de sănătate, dar în general starea mea este foarte bună	85,00%
nu știu să fi avut probleme când am fost mic, dar acum nu stau prea bine cu sănătatea	6,50%
sunt o persoană destul de bolnăvicioasă de felul meu și așa am fost de mic	8,50%
Total general	100,00%

Tabel nr. 3. Starea generală de sănătate a copiilor/tinerilor aflați în conflict cu legea

Întrebați referitor la starea de sănătate generală, cei mai mulți subiecți (85%) consideră că sunt preponderent persoane sănătoase, doar 6,50% considerându-se în prezent cu probleme de sănătate, dar cu un istoric bun în copilărie, iar 8,50% persoane bolnăvicioase cu istoric în acest sens.

Din perspectiva bolilor cronice, majoritatea subiecților (83%) declară că nu se află în evidență cu boli cronice. Din cei 17% care au astfel de boli, 12,50% declară că au tratament, 4,50% fiind fără tratament. Dintre cei care au boli cronice, mai mult de două treimi se auto-identifică fie cu boli psihiatrice și fizice sau probleme comportamentale, toate având potențialul de a produce probleme cu privire la comportamentul acestora în societate, dacă nu sunt tratate corespunzător.

În continuare analiza vizează întrebările de cercetare 1.1. (Ce caracteristici întrunesc copiii din Republica Moldova aflați în conflict cu legea, din perspectiva personalității și comportamentului?), 1.2. (Ce caracteristici descriu situația familială a copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea, din perspectiva structurii, statutului socio-economic, climatului familial și practicilor parentale?) și 1.3. (Ce elemente caracterizează situația comunităților de proveniență ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea din perspectiva dezvoltării economice, relațiilor dintre membrii comunității și modelelor de devianță?).

3.2. Rezultatele analizei datelor

3.2.1. Caracteristicile de personalitate și comportament ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea

În vederea identificării trăsăturilor de personalitate și a specificului comportamentului copilului aflat în conflict cu legea au fost creați o serie de itemi care vizează: trăsăturile principale de personalitate, experiențele negative de viață, nivel de educație și atitudinea față de școală, activități/ preocupări în timpul liber și detalii cu privire la faptele antisociale comise.

Trăsăturile de personalitate au fost evaluate printr-o înșiruire de 10 afirmații, măsurate în patru trepte, fiecare urmărind câte o trăsătură distinctă: empatie, agresivitate, impulsivitate, extraversiune, optimism, locus intern de control, flexibilitate, conformism, risk-seeker și religiozitate.

Distribuția răspunsurilor pe cele patru variante de răspuns arată că copiii participanți la studiu, au o reprezentare destul de coerentă cu privire la unele comportamente „corecte social” așteptate de la ei. De aceea, atunci când întrebările fac referire directă la astfel de comportamente, majoritatea răspunsurilor tind să se grupeze către răspunsul dezirabil (de ex., empatie vs. agresivitate).

Trăsături de personalitate - media scorurilor pe întregul eșantion					
	Număr răspunsuri	Minim	Maxim	Medie	Deviație standard
Empatie	199	1	4	2.67	.759
Agresivitate	198	1	4	1.68	.745
Impulsivitate	199	1	4	2.34	.867
Extraversiune	199	1	4	2,48	.926
Optimism	198	1	4	2.77	.835
Locus intern de control	200	1	4	3.00	.877
Flexibilitate	197	1	4	2.42	.827
Conformism	197	1	4	2.12	.864
Risk-seeker	195	1	4	2.24	.945
Religiozitate	198	1	4	2.38	1.151

Tabel nr. 4. Trăsături de personalitate ale copiilor/tinerilor aflați în conflict cu legea

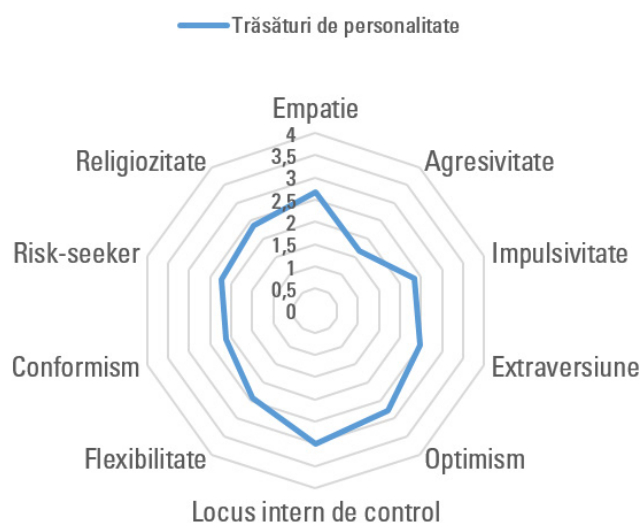

Figura nr. 13. Trăsături de personalitate (auto-percepute)

Media scorurilor raportate pe fiecare trăsătură de personalitate arată că copiii aflați în conflict cu legea participanți la studiu se percep ca fiind mai degrabă

stăpâni pe sine, optimiști și empatici și prea puțin agresivi în relațiile cu ceilalți.

Trăsături de personalitate (autoraportate)	Situația minorului în prezent		
	Penitenciar	Probațiune	Comunitate/Familie
Empatie	2,77	2,61	2,66
Agresivitate	1,48	1,34	1,92
Impulsivitate	2,54	2,22	2,32
Extraversiune	2,93	2,51	2,79
Optimism	2,89	2,80	2,70
Locus intern de control	3,36	3,16	2,76
Flexibilitate	2,47	2,60	2,32
Conformism	2,09	1,67	2,36
Risk-seeker	2,43	1,98	2,28
Religiozitate	2,91	2,20	2,60

Tabel nr. 5. Mediile trăsăturilor de personalitate, în funcție de măsură/pedeapsă

Din **perspectiva caracteristicilor de personalitate auto-percepute**, distribuite în funcție de situația subiecților din prezent se observă că copiii aflați în penitenciar înregistrează medii ridicate la empatie, impulsivitate, extraversiune, optimism, locus intern de control, risk-seeker și religiozitate, cei din probațiune la flexibilitate, iar cei din familie la agresivitate și conformism.

Următoarea serie de întrebări a vizat experiențele negative prin care subiecții studiului au trecut de-a lungul copilăriei lor, fiind măsurată frecvența expunerii, de asemenea în patru trepte.

Experiențele negative sau traumatizante prin care au trecut copii din eșantion cel puțin o dată sunt: agre-

siuni din partea familiei (43% dintre subiecți), amenințări din partea persoanelor din afara familiei (36,5%), victime ale furturilor (37%) și victime ale violențelor în comunitate (34%).

Subiecții din eșantion au fost distribuiți în două categorii, în funcție de nivelul de expunere la evenimentele negative de viață, calculat pe baza frecvenței de expunere, astfel: (1) nivel scăzut de expunere - subiecții care s-au confruntat cu experiența respectivă rar sau niciodată; (2) nivel crescut de expunere - subiecții care s-au confruntat cu experiența respectivă foarte des sau destul de des.

Evenimente negative pe care copilul le-a suferit în calitate de victimă	Nivel scăzut de expunere la eveniment	Nivel crescut de expunere la eveniment
Cineva te-a amenințat pentru a lua bani sau alte lucruri de la tine	89%	11%
Cineva te-a bătut/lovit cu o armă sau alt obiect, astfel încât ai fost rănit grav	88.5%	11.5%
Cineva ți-a furat obiecte personale (ex. telefon, bicicletă, bijuterii) sau bani	91.5%	8.5%
Cineva te-a amenințat, hărțuit sau șantajat în mediul online	90.5%	9.5%
Un membru al familiei tale te-a lovit, pălmuit, împins	90.9%	9.1%
Un membru al familiei tale te-a lovit cu un obiect	93.5%	6.5%

Evenimente negative pe care copilul le-a suferit în calitate de victimă	Nivel scăzut de expunere la eveniment	Nivel crescut de expunere la eveniment
Un membru al familiei tale a folosit mijloace foarte drastice, inclusiv tortura (ars cu țigara sau fierul de călcat, legat de un obiect fix etc.), pentru a te disciplina	95%	5%
Un membru al familiei tale te-a abuzat sexual	99%	1%

Tabel nr. 6. Trăsături de personalitate ale copiilor/tinerilor aflați în conflict cu legea

Din analiza datelor a rezultat faptul că între 1% și 11.5% dintre copiii participanți la studiu raportează că au avut un nivel crescut de expunere, în calitate de victime, la un eveniment negativ de viață. Cele mai raportate evenimente negative cu care copiii s-au confruntat des sau foarte des sunt: au fost bătuți/loviți cu o armă sau

alt obiect, astfel încât au fost răniți grav (11.5%), au fost amenințați pentru a fi deposedați de bani sau alte lucruri (11%), au fost amenințați, hărțuiți sau șantajați în mediul online (9.5%), au fost loviți, pălmuiți sau împinși de către un membru al familiei (9,1%).

Eveniment	Nivel de expunere la eveniment	Situația minorului în prezent		
		În penitenciar	În probațiune	În familie/comunitate
Cineva te-a amenințat pentru a lua bani sau alte lucruri de la tine	Scăzut	93%	94%	85%
	Crescut	7%	6%	15%
Cineva te-a bătut/lovit cu o armă sau alt obiect, astfel încât ai fost rănit grav	Scăzut	86%	96%	86%
	Crescut	14%	4%	14%
Cineva ți-a furat obiecte personale (ex. telefon, bicicletă, bijuterii) sau bani	Scăzut	89%	92%	91%
	Crescut	11%	8%	9%
Cineva te-a amenințat, hărțuit sau șantajat în mediul online	Scăzut	89%	86%	93%
	Crescut	11%	14%	7%
Un membru al familiei tale te-a lovit, pălmuit, împins	Scăzut	86%	90%	91%
	Crescut	14%	10%	9%
Un membru al familiei tale te-a lovit cu un obiect	Scăzut	95%	90%	94%
	Crescut	5%	10%	6%
Un membru al familiei tale a folosit mijloace foarte drastice, inclusiv tortura (ars cu țigara sau fierul de călcat, legat de un obiect fix etc.), pentru a te disciplina	Scăzut	91%	98%	95%
	Crescut	9%	2%	5%
Un membru al familiei tale te-a abuzat sexual	Scăzut	100%	100%	98%
	Crescut	0%	0%	2%

Tabel nr. 7. Nivel de expunere la evenimente negative, în calitate de victimă, în funcție de măsură/pedeapsă

Din **perspectiva nivelului de expunere la evenimente negative în calitate de victimă**, distribuite în funcție de măsură/pedeapsă, se observă că subiecții aflați în penitenciar au avut niveluri mai crescute de expunere la bătaii/lovituri în urma cărora au fost răniți, furturi și violențe din partea membrilor familiei. Cei din probațiune înregistrează niveluri ridicate de expunere la amenin-

țările online și la lovituri din partea membrilor familiei, iar cei din comunitate la amenințări și la bătaii/lovituri în urma cărora au fost răniți.

În ceea ce privește expunerea copiilor din eșantion la mai multe tipuri de evenimente negative, în calitate de victimă, redăm în tabelul de mai jos situația acestora:

Numărul de tipuri de evenimente negative la care copilul a fost expus frecvent, în calitate de victimă	Numărul de copii expuși în mod frecvent la evenimente negative, în calitate de victimă	Procentul din totalul eșantionului
Două tipuri	20	10%
Trei tipuri	7	3.5%
Patru sau mai multe tipuri	6	3%

Tabel nr. 8. Numărul evenimentelor negative experimentate de copiii/tinerii aflați în conflict cu legea

Din această perspectivă, situația expunerii frecvente a copilului, în calitate de victimă, la mai multe tipuri de evenimente negative, observăm că nivelul de victimizare variază destul de mult în rândul copiilor din eșantion, 10% dintre aceștia raportând expunerea frecventă la două tipuri de evenimente negative din listă, 3.5% la trei tipuri, iar 3% la patru sau mai multe tipuri.

Deoarece nivelul de educație și atitudinea față de școală pot influența comportamentele copiilor, în continuare vom prezenta aceste aspecte din perspectiva eșantionului studiului.

Din **perspectiva nivelul educațional al tinerilor** investigați, majoritatea se află la nivelul de studii liceale nefinalizate (53,00%), urmați de cei cu studii gimnaziale nefinalizate (23,00%) și studii gimnaziale finalizate (16,00%). Doar 4,00% din eșantion au studii primare nefinalizate și 4,00% doar studii primare finalizate în prezent.

Referitor la stadiul actual al studiilor, 55% dintre subiecți afirmă că traseul lor educațional este în curs de derulare, îngrijorător fiind aici procentul destul de ridicat (44,50%) al celor care la momentul aplicării chestionarelor nu erau cuprinși în sistemul educațional. Din perspectiva dorinței de a continua studiile, 59% dintre respondenți declară că își doresc acest lucru.

Din **perspectiva comportamentului și a atitudinii subiecților față de școală** au fost prezentate subiecților o serie de 9 afirmații, față de care aceștia puteau să își declare nivelul de acord utilizând o scală cu patru

trepte. Analiza datelor arată că atitudinea generală a subiecților față de școală este una mai degrabă pozitivă, aproximativ 75% din subiecți considerând că la școală se învață lucruri utile și că școala ajută în viață.

Însă, din perspectiva comportamentului concret la școală, mai mult de jumătate dintre subiecți (51,50%) recunosc că au tendința de a chiuli des și 52,76% afirmă că nu investesc mult timp pentru studiu. Interacțiunea cu profesorii este preponderent negativă pentru 30% dintre subiecți, iar cea cu colegii de clasă pentru 18,60%.

Performanțele școlare ale copiilor din eșantion nu sunt foarte bune, 51,26% dintre aceștia afirmând că notele primite sunt mici, dar situațiile de corijență sau repetare a clasei sunt relativ reduse (14,07%, respectiv 8%).

Din perspectiva percepției negative legate de școală și situația curentă a copiilor, calculul mediilor relevă faptul că subiecții aflați în penitenciar au cel mai frecvent atitudini negative față de școală (cu un scor mediu de 2,73), urmați de cei din probațiune (2,51), subiecții din comunitate înregistrând un scor mediu de doar 1,82.

În continuare, pentru completarea profilului copilului aflat în conflict cu legea, au fost urmărite **activitățile fără caracter antisocial derulate de subiecți în timpul liber** (în afara timpului de școală). Astfel, au fost formulate o serie de activități uzuale pentru tineri, subiecților fiindu-le solicitat să bifeze frecvența cu care le desfășoară. Cele mai frecvente activități fără caracter antisocial derulate de subiecți sunt cele de

petrecere a timpului cu familia (zilnic 58%, de câteva ori pe săptămână – 18%), urmate de plimbările prin cartier (zilnic 30%, de câteva ori pe săptămână – 35%), de activități sportive (zilnic 19%, de câteva ori pe săptămână – 26%), de activitățile lucrative (zilnic 17%, de câteva ori pe săptămână – 13%) și de hobby-uri/pasiuni (zilnic 16%, de câteva ori pe săptămână – 15%). La varianta altele, copiii au avut ocazia de a descrie alte activități pe care le realizează în timpul liber, cele mai frecvente fiind activitățile de ajutor în gospodărie, timp petrecut cu prietenii și o varietate mare de activități de tip hobby, precum: cititul, dansul desenatul, pescuitul, jocurile pe calculator.

Pentru că activitățile online au o frecvență ridicată în rândul generației tinere, următorul item a vizat evaluarea tipurilor de acțiuni pe care subiecții din eșantion le derulează pe internet și frecvența acestora.

Cele mai frecvente activități online ale copiilor investigați vizează platformele de social media, mai mult de două treimi din eșantion verificând aceste platforme de mai multe ori pe zi. Pe locul secund se află jocurile online, jumătate dintre respondenți jucându-se online de câteva ori pe zi. Vizitarea site-urilor pentru adulți, jocurile de noroc și accesarea Dark Web sunt activități online pe care o mică parte dintre subiecți le frecventează online, conform rezultatelor obținute.

Următoarea secțiune a analizei vizează evaluarea comportamentelor antisociale manifestate de subiecții cercetării, pornind de la tipurile de activități și frecvența lor și continuând cu colectarea de detalii cu privire la faptele (prima și ultima) comise pentru care au fost sesizate organele de poliție.

Astfel, din **perspectiva tipurilor de acțiuni antisociale comise**, a fost listată o serie de exemple de acțiuni cu caracter antisocial, răspunsurile subiecților fiind de tip dihotomic (da/nu). Din totalul celor 16 exemple de acțiuni antisociale incluse în chestionar, participanții au raportat implicarea lor directă în medie în 3 tipuri de astfel de acțiuni, cele mai populare fiind pătrunderea fără permisiune într-o clădire sau locuință pentru a fura (46%), participarea la bătăi în grup într-un spațiu public (41%) și furtul din magazin (34%). De menționat că, prin această întrebare nu am măsurat frecvența participării la fiecare tip de acțiune, ci doar dacă a participat cel puțin o dată la astfel de acțiuni.

În tabelele nr. 6 și 7, sunt redate rezultatele cu privire la numărul minim, maxim și mediu de tipuri de acțiuni antisociale declarate pe întregul eșantion și distribuția subiecților din eșantion în funcție de această medie:

Comportament antisocial - numărul mediu de tipuri de acțiuni antisociale declarate					
	Număr cazuri	Minim	Maxim	Medie	Deviație standard
Numărul de tipuri de acțiuni antisociale raportate	200	0	15	3.19	2.947

Tabel nr. 9. Media numărului de comportamente antisociale

Distribuția participanților la studiu în funcție de numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care s-au implicat		
	Frecvență	Procent
Max 3 tipuri de acțiuni antisociale	132	66.0
Peste 3 tipuri de acțiuni antisociale	68	34.0
Total	200	100.0

Tabel nr. 10. Număr de acțiuni antisociale comise de copiii/tinerii aflați în conflict cu legea

Se poate observa că, în ceea ce privește distribuția participanților la studiu în funcție de numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care s-au implicat, două treimi dintre aceștia (66%) se situează în media de 3, în vreme ce o treime (34%) depășește această medie. Din tota-

lul celor 200 de minori participanți la studiu, 9 (4.5%) raportează că au fost implicați în minim 10 tipuri de acțiuni antisociale din totalul celor 16 incluse în listă.

Numărul de tipuri de acțiuni antisociale declarate	Situația minorului în prezent		
	În penitenciar	În probațiune	În familie/ comunitate
Max. 3 tipuri	36%	67%	78%
Peste 3 tipuri	64%	33%	22%

Tabel nr. 11. Număr de acțiuni antisociale comise de copiii/tinerii aflați în conflict cu legea, în funcție de măsură/ pedeapsă

Datele distribuite în funcție de măsura/pedeapsa curentă a subiecților, relevă diferențe semnificative, subiecții aflați în penitenciar având semnificativ mai multe acțiuni antisociale în care au fost implicați.

Dacă secțiunea anterioară investiga acțiunile antisociale derulate, cu sau fără a fi fost descoperite de către

organele legii, în cele ce urmează, investigația a vizat faptele pentru care subiecții au primit o condamnare sau altă formă de pedeapsă.

Astfel prima întrebare din această serie evidențiază numărul de fapte penale comise de subiecții din eșan- tion pentru care au primit condamnare sau pedeapsă:

Numărul total de fapte penale comise, pentru care ai primit condamnare/ pedeapsă:	Procente
nicio faptă	0,51%
1 faptă	53,54%
între 2 și 5 fapte	31,83%
între 6 și 10 fapte	3,55%
peste 10 fapte	6,10%
NS/NR	4,55%
Total general	100,00%

Tabel nr. 12. Numărul faptelor penale comise pentru care au primit pedeapsă

Se observă că cei mai mulți dintre subiecți au comis o singură faptă pentru care au fost condamnați (53,54%), urmați de cei care au comis între 2 și 5 fapte (31,83%). Cei care declară că au comis peste 10 fapte sunt în procent de 6,10%, procent mai ridicat decât cel rezultat din analiza itemului anterior referitor la acțiunile antisociale comise anterior cu sau fără condamnare care a fost de doar 4.50%, ceea ce demonstrează un anumit grad de lipsă de sinceritate din partea subiecților.

În continuare, analiza urmărește detalii din perspectiva primei fapte și a ultimei fapte pentru care subiecții au intrat în atenția poliției, ambele fiind investigate din mai multe perspective: tipul faptei, vârsta la momentul comiterii, motivul comiterii, pedeapsa primită și contextul în care a fost comisă.

Astfel, în continuare sunt prezentate datele referitoare la prima faptă comisă pentru care au intrat în atenția Poliției. Din această perspectivă, 63,5% au declarat că pentru furt, 15,50% pentru huliganism, 11% pentru fapte cu violență, 4,5% pentru fuga de acasă, 2,5% pentru infracțiuni privind viața sexuală și 1,5% pentru infracțiuni legate de droguri.

Cei mai mulți dintre subiecți au comis prima lor faptă pentru care au intrat în atenția poliției la vârste cuprinse între 14 și 15 ani (38%), urmați de cei cu vârste cuprinse între 10 și 13 ani (32,50%), la care se adaugă cei 9,50% care declară că prima faptă a fost cuprinsă la vârste de sub 10 ani, lucru care demonstrează o activitate infracțională precoce la peste 40% din totalul copiilor investigați.

Vârsta minimă de comitere a primei fapte a fost de 6 ani, media fiind 13,25 de ani, adică sub pragul de 14 ani împliniți, ceea ce reiterează precocitatea vârstei

la care tinerii din eșantion au debutat cu activități infracționale.

Vârsta la momentul comiterii primei fapte pentru care a primit condamnare					
	Număr cazuri	Minim	Maxim	Medie	Deviație standard
Vârsta la momentul comiterii primei fapte	199	6	17	13.25	2.598

Tabel nr. 13. Media vârstei de comitere a primei fapte pentru care au primit condamnare

Din perspectiva motivației comiterii primei fapte, cele mai frecvente au fost influența anturajului (29,15%), nevoile materiale (29,63%) și conflictele anterioare (11,56). Faptul că influența anturajului este identificată cu cea mai mare frecvență de către subiecți demonstrează că debutul în activitatea infracțională este puternic influențat de mediul social al copiilor și, corelat cu vârsta fragedă, puterea de convingere a grupului este una ridicată.

Pedepsele primite în urma săvârșirii primei fapte, în ordinea frecvenței acestora sunt: amendă (35%), eliberare condiționată (26%), pedeapsă privativă de libertate (3%), muncă în folosul comunității (3%), instituționalizare (1%). De asemenea, 22,50% dintre respondenți afirmă că nu au primit nicio pedeapsă după prima faptă comisă, 0,5% afirmă că nu le-a fost definitivată o pedeapsă, iar 9% aleg să nu răspundă.

Din analiza situației/ contextului în care a fost comisă prima faptă, se poate afirma că prima faptă are tendința de a fi realizată împreună cu un grup de prieteni (64% dintre subiecți), este parțial planificată din timp (38% dintre subiecți), este comisă parțial sub influența substanțelor (22% dintre subiecți), uneori și în prezența adulților (19% dintre subiecți). După comiterea primei fapte, majoritatea subiecților (71%) au avut sentimente de regret cu referire la aceasta.

În tabelul nr. 10 au fost comparate prin recodare răspunsurile de la întrebare referitoare la tipul primei fapte (recodată în fără violență și cu violență) și întrebarea referitoare la autoevaluarea propriului nivel de agresivitate:

Măsura în care se consideră o persoană agresivă * Specificul primei fapte (cu sau fără violență)				
		Prima faptă a fost comisă...		Total
		Fără violență	Cu violență	
Măsura în care se consideră o persoană agresivă	Deloc	81	12	93
	În mică măsură	62	9	71
	Într-o măsură considerabilă	27	3	30
	În foarte mare măsură	1	0	1
Total		171	24	195

Tabel nr. 14. Relația dintre agresivitatea auto percepută și numărul faptelor comise cu violență prima dată

Majoritatea (87%) celor care au fost condamnați pentru prima dată pentru o faptă comisă cu violență nu se consideră agresivi deloc sau se consideră doar într-o mică măsură.

Pe de altă parte, majoritatea (90%) celor care se consideră agresivi într-o mare măsură sau într-o măsură considerabilă au comis prima faptă care le-a adus condamnarea fără violență.

Aceste rezultate pot indica o serie de distorsiuni de percepție în ceea ce privește propria persoană (copiii investigați au dificultăți în a se percepe așa cum sunt).

În ceea ce privește ultima faptă pentru care au intrat în atenția poliției, precizăm că doar un procent de 94 (47%) dintre subiecți au comis mai mult de 1 faptă, conform propriilor afirmații, prin urmare doar pentru aceștia ultima faptă este diferită de prima faptă.

Din perspectiva tipului ultimei fapte comise se observă că 50% dintre respondenți au comis furturi, 28% fapte cu violență, 12% fapte de huliganism, 6% infracțiuni privind viața sexuală, 4% fuga de acasă și 2% infracțiuni legate de droguri.

Vârsta la care a fost comisă ultima (cel puțin a doua faptă) este preponderent în categoriile 14-15 ani (43%) și peste 16 ani (42%), doar 15% din întreg eșantionul comițând această faptă la 13 sau sub 13 ani, media vârstei de comitere a ultimei fapte fiind de 14,61 de ani, destul de mică considerând că este cel puțin a doua faptă comisă.

Motivația comiterii ultimei fapte este preponderent legată de nevoile materiale (29,00%), de conflictele anterioare (19%), de influența consumului de substanțe (17%) și de influența anturajului (11%). Doar 9% dintre subiecți au comis ultima faptă din curiozitate/distracție sau în urma unor conflicte în familie (4%). De asemenea 4% dintre subiecții care au comis a doua faptă se consideră nevinovați.

Din spectrul pedepselor primite în urma comiterii ultimei fapte (cel puțin a doua), cea mai mare frecvență o au pedepsele privative de libertate (39%), urmate de eliberarea condiționată (15%) și de amendă (15%). Doar 2% dintre subiecți au scăpat nepedepsiți și 1% dintre aceștia au primit muncă în folosul comunității.

Analiza situației/ contextului în care a fost comisă ultima faptă, arată că și ultima faptă are tendința de a fi realizată împreună cu un grup de prieteni (59,50% dintre subiecți), este comisă parțial sub influența substanțelor (38% dintre subiecți), este parțial planificată din timp (33% dintre subiecți), uneori și în prezența adulților (19% dintre subiecți). După comiterea ultimei fapte, majoritatea subiecților (74,50%) au avut sentimente de regret cu referire la aceasta.

În tabelul nr. 11 au fost comparate prin recodare răspunsurile de la întrebare referitoare la tipul ultimei fapte (recodată în fără violență și cu violență) și întrebarea referitoare la autoevaluarea propriului nivel de agresivitate:

Agresivitate * Gravitatea ultimei fapte Crosstabulation				
		Gravitatea ultimei fapte		Total
		Fără violență	Cu violență	
Măsura în care se consideră o persoană agresivă	Deloc	30	15	45
	În mică măsură	23	11	34
	Într-o măsură considerabilă	9	5	14
	În foarte mare măsură	1	0	1
Total		63	31	94

Tabel nr. 15. Relația dintre agresivitatea auto percepută și numărul faptelor comise cu violență ultima dată

Majoritatea (84%) celor care au fost condamnați ultima dată (cel puțin a doua faptă) pentru o faptă comisă cu violență nu se consideră agresivi deloc sau se consideră doar într-o mică măsură.

Pe de altă parte, două treimi (67%) din subiecții care se consideră agresivi într-o mare măsură sau într-o măsură considerabilă au comis ultima faptă care le-a adus condamnarea fără violență.

Și în cazul ultimei fapte, neconcordanță dintre natura faptei și autoevaluarea agresivității pot indica o serie de distorsiuni de percepție în ceea ce privește propria persoană la copiii investigați.

Analizând comparativ prima faptă comisă și ultima faptă comisă (cel puțin a doua), putem observa o serie de diferențe și similarități.

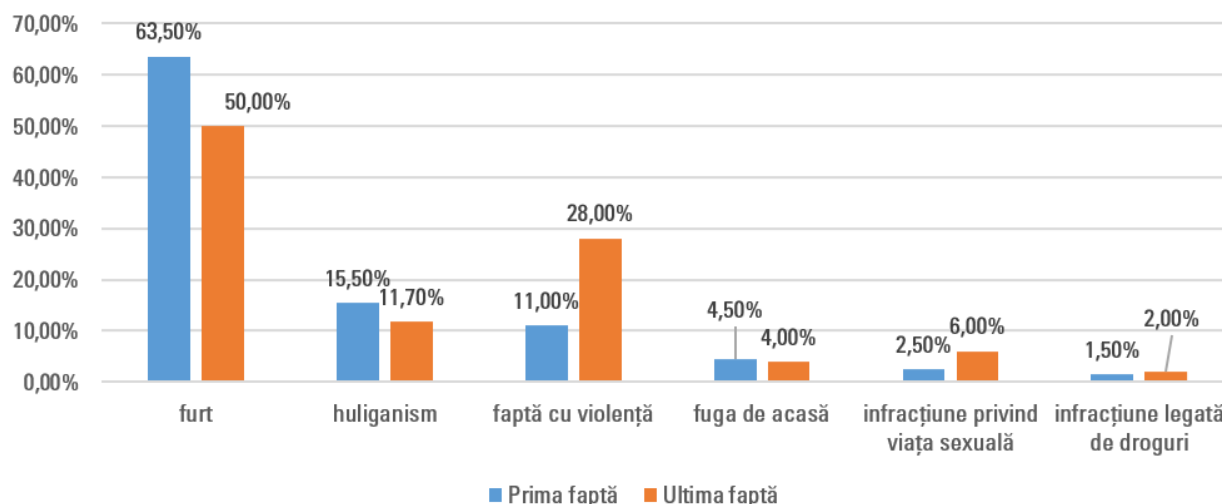

Figura nr. 14. Comparatie în funcție de tipul faptei

Din perspectiva tipului faptei, atât în cazul primei, cât și ultimei fapte, predomină furturile, cu un procentaj mai ridicat în cazul primei fapte (63,5%, comparativ cu 50%). Faptele cu violență sunt semnificativ mai frecvente în cazul ultimei fapte (23%, comparativ cu 11%),

ceea ce arată că recidiva conduce la creșterea incidenței faptelor cu violență. De asemenea, chiar dacă nu cu o incidență ridicată, se observă o creștere semnificativă a faptelor privind viața sexuală (de la 2,50% la 6%) în cazul ultimei fapte.

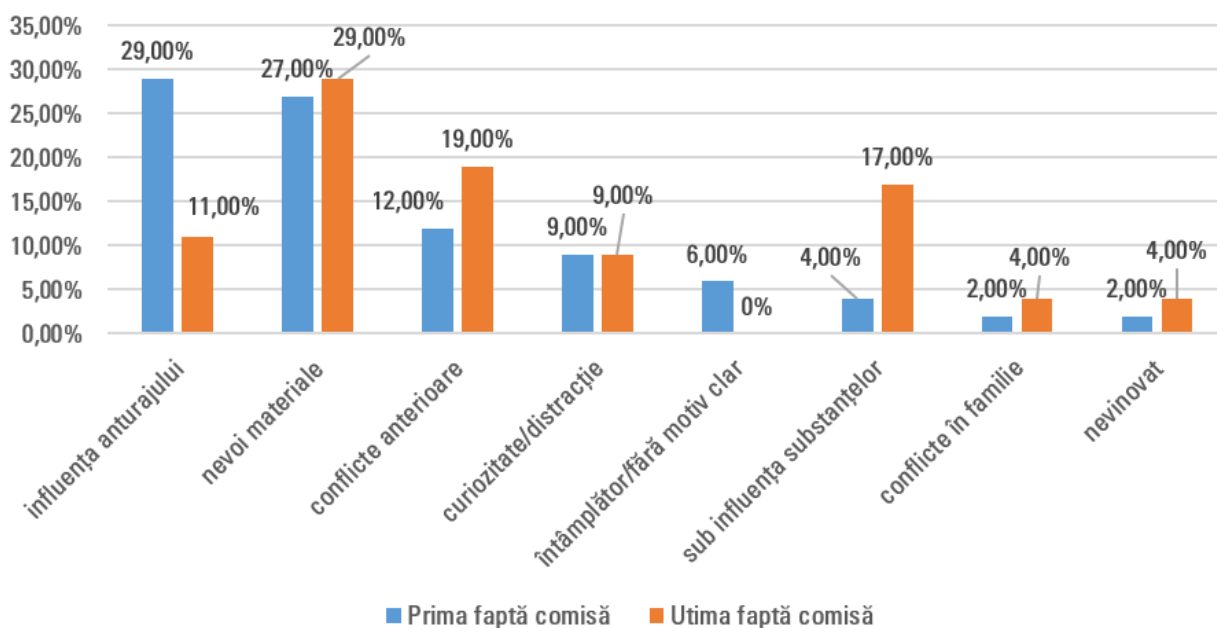

Figura nr. 15. Comparatie în funcție de motivație

Și în cazul motivației pentru comiterea faptei, putem observa o serie de diferențe semnificative între prima și ultima faptă comisă. Cea mai relevantă diferență este că influența anturajului este semnificativ mai prezentă ca și motivație în cazul primei fapte (29%), comparativ cu ultima faptă (11%), rezultat ce demonstrează că debutul infracțional este puternic influențat de grupul de

prieteni, continuarea activităților infracționale însă nu. De asemenea o diferență semnificativă se poate observa și la comiterea faptelor sub influența consumului de substanțe: dacă în cazul primei fapte doar 4% dintre subiecți au comis o acțiune antisocială în urma consumului de alcool/droguri, în cazul ultimei fapte procentul crește la 17%.

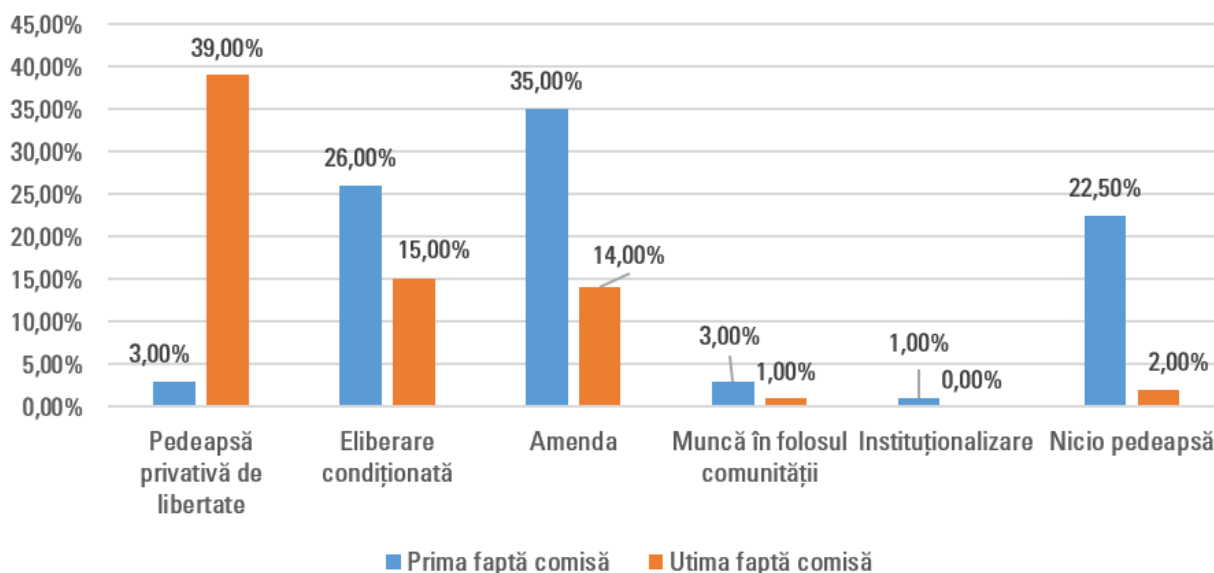

Figura nr. 16. Comparatie în funcție de tipul pedepsei primite

În ceea ce privește pedepsele primite în urma comiterii faptelor, de asemenea sunt observate diferențe importante între abordarea autorităților atunci când este vorba de prima faptă și când este vorba despre recidivă. Se poate observa că pedepsele privative de libertate în cazul primei fapte au fost stabilite doar pentru 3% dintre subiecții la prima abatere și pentru 39% dintre subiecții la cel puțin a doua abatere. La prima faptă subiecții au fost sancționați cu amendă (35%) sau pedepsiți mai degrabă sub formă de eliberare condiționată (26%), dar în cazul ultimei fapte, aceste modalități de pedeapsă scad semnificativ (la 14% în cazul amenzilor și 15% în cazul eliberării condiționate). De asemenea frecvența celor care nu primesc nicio pedeapsă în cazul ultimei fapte (minim a doua) este de doar 2%, comparativ cu 22,50% în cazul primei fapte.

3.2.2. Situația familială a copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea, din perspectiva structurii, statutului socio-economic, climatului familial și practicilor parentale

Este bine cunoscut faptul că familia are o importanță primordială în devenirea fiecărui individ, prin urmare instrumentul de evaluare a profilului copilului aflat în conflict cu legea a conținut o serie de itemi prin intermediul cărora au fost identificate principalele caracteristici ale familiilor copiilor investigați: structura familiei, situația financiară a familiei, nivelul educațional al membrilor familiei și calitatea relațiilor subiecților cu membrii familiei.

În ceea ce privește structura familiei, 41,50% dintre respondenți au afirmat că locuiesc în prezent cu ambii părinți, iar 31,50% trăiesc în familii monoparentale (24,50% doar cu mama și 7,00% doar cu tata). Un procent relativ ridicat de 26,50% afirmă că niciunul dintre părinți nu este prezent în viața lor zilnică, majoritatea acestora locuind fie cu bunicii, frații mai mari sau în instituții de protecție a copilului.

Situația financiară a familiilor de proveniență a fost evaluată prin intermediul a două afirmații cu care subiecții și-au declarat nivelul de acord utilizând o scală cu 5 trepte. Astfel, afirmația „Veniturile familiei mele sunt foarte scăzute” a fost considerată de către 40% dintre subiecți ca potrivindu-se foarte bine sau destul de bine familiilor lor, 24% neidentificându-se cu aceasta. De asemenea cu afirmația „Banii de care dispun (de buzunar, pentru cadouri etc.) sunt mult mai puțini, comparativ cu alți copii de vârsta mea” s-au identificat 35,50% dintre subiecți, 31% considerând că aceasta nu e reprezentativă pentru situația lor familială. Prin urmare, putem afirma că situația financiară a familiilor copiilor aflați în conflict cu legea investigați este una medie spre precară.

De asemenea, situația locativă a copiilor investigați nu relevă abateri importante de la ceea ce este considerat obișnuit în societatea contemporană: majoritatea subiecților locuind în spații cu 2 până la 5 camere (83%) împreună cu 1-4 alte persoane (56%) sau 5-10 persoane (35,50%)

Din perspectiva nivelului educațional al părinților studiul relevă că nivelul educațional al părinților copiilor aflați în conflict cu legea este unul mediu spre scăzut.

Conform datelor colectate, 47% din mamele și 33% din tații copiilor investigați au studii gimnaziale, iar 11% (atât mame, cât și tați) au studii liceale. Studiile universitare se regăsesc doar la 4.50% dintre părinții copiilor investigați.

Calitatea relaționării dintre copiii din eșantion și părinții lor a fost evaluată prin intermediul a 4 afirmații cu care respondenții trebuiau să-și declare nivelul de acord folosind o scală în 4 trepte. Din analiza acestora reiese că 79% dintre copii au o relație bună cu mamele lor și 55% cu tații lor. De asemenea 69% afirmă că primesc suport emoțional și grijă din partea părinților atunci când au nevoie. Nu în ultimul rând, 78% dintre respondenți declară că s-ar simți foarte rău dacă și-ar dezamăgi părinții, ceea ce demonstrează un nivel ridicat de atașament și respect față de acestea. Prin urmare, datele de mai sus arată că subiecții incluși în studiu raportează mai degrabă relații pozitive cu părinții lor.

Din perspectiva supravegherii adulților din familie asupra activității minorilor se poate observa în tabelul de mai jos că în familiile de proveniență ale copiilor investigați există un nivel mediu de supraveghere asupra activității acestora din partea adulților:

Cât de bine descriu următoarele afirmații relațiile tale cu adulții din familia ta?						
	Foarte bine	Destul de bine	Nu prea bine	Deloc	NS/NR	Total general
Un adult din familie știe întotdeauna unde sunt când sunt plecat de acasă	25,50%	31,50%	26,00%	15,50%	1,50%	100,00%
Un adult din familie știe întotdeauna ce fac când sunt plecat de acasă	18,00%	23,00%	34,50%	23,00%	1,50%	100,00%
Un adult din familie știe întotdeauna cu ce prieteni sunt când sunt plecat de acasă	23,50%	35,00%	25,50%	14,50%	1,50%	100,00%
Un adult din familie știe întotdeauna ce fac pe internet	7,00%	18,50%	15,00%	57,00%	2,50%	100,00%

Tabel nr. 16. Nivel de supraveghere a activității minorilor de către adulții din familie

În 57% din familiile copiilor investigați un adult știe foarte bine sau destul de bine unde sunt copiii atunci când sunt plecați de acasă și în 58,50% din cazuri cu ce prieteni petrece timpul. Referitor la activitățile derulate de minori când nu sunt acasă există un nivel de informare ușor mai redus al adulților din familie de doar 41%, procentul scăzând și mai tare în cazul activităților

acestora din mediul online, pe care doar 25,50% dintre adulți din familie le monitorizează.

De asemenea am investigat care sunt persoanele de referință din familie pentru copiii implicați în studiu prin intermediul a doi itemi: (1) persoana pe care o iubești cel mai mult și (2) persoane de care ți-e cel mai rușine atunci când greșești. Din această perspectivă ma-

mele reprezintă persoana de referință pentru cei mai mulți subiecți, 54,50% afirmând că ea este persoana pe care o iubesc cel mai mult și 42% că de mamă le este cel mai rușine atunci când greșesc. Mamele sunt secondate de tați, dar cu o diferență procentuală semnificativă (8,50% și respectiv 17,50%) și de bunici (7%, respectiv 9%).

Referitor la situațiile de viață negative sau traumatizante trăite de subiecții cercetării în mediul familial au fost listate 8 astfel de situații, subiecții identificându-se cu acestea prin răspunsuri de tip da/nu. Astfel, 57,50% dintre copii au experimentat separarea de unul

sau ambii părinți, prin plecarea acestora la muncă în străinătate, 53% au fost martori la certuri aprinse între părinți, 36,50% au avut unul sau ambii părinți care au avut probleme cu legea, 36% au părinți divorțați sau separați, 34,50% au trăit situații în care părinții sau cineva apropiat din familie a avut o boală gravă, 33% au avut părinți care abuzau de alcool sau droguri, 30,50% au fost martori la violență domestică în familie și 23% au trecut prin situația traumatizantă a decesului unuia dintre părinți.

Tabelul următor prezintă numărul de situații traumatizante din familie prin care au trecut copiii din eșantion:

Confruntarea simultană cu mai multe situații dificile de viață		
	Frecvență	Procent
Nici o situație	18	9.0%
O situație	39	19.5%
Două situații	24	12.0%
Trei situații	38	19.0%
Patru situații	34	17.0%
Cinci situații	25	12.5%
Șase situații	12	6.0%
Șapte situații	7	3.5%
Opt situații	3	1.5%
Total	200	100.0%

Tabel nr. 17. Număr de situații dificile cu care s-au confruntat copiii/tinerii

Majoritatea participanților la cercetare (60%) declară că s-au confruntat cu între două și cinci situații dificile de viață, din cele opt listate; 20% cu o situație, 9% cu nici o situație din listă, iar 11% cu mai mult de 5 situații.

Principalele caracteristici familiale în funcție de situația curentă a copiilor investigați este prezentată în tabelul de mai jos:

Caracteristici ale situației familiale	Situația copilului în prezent		
	Penitenciar	Probațiune	Comunitate/Familie
Calitatea relației minorului cu familia	3,63	3,11	3,35
Situația financiară a familiei	2,96	3,00	2,60
Nivel de supraveghere parentală	2,32	2,77	3,00
Numărul de situații dificile de viață confruntate în familie	3,48	3,23	2,75

Tabel nr. 18. Caracteristici familiale, în funcție de măsură/pedeapsă

Astfel, se poate observa că din declarațiile acestora, copiii din penitenciar sunt cei cu o calitate a relației cu familia mai bună, dar și cei care s-au confruntat cu cele mai multe situații dificile de viață în familie. Nivelul de control parental este cel mai scăzut la aceștia. Cei din probațiune declară că situația financiară a familiilor acestora este peste medie, de asemenea având relații bune cu familia, dar și multe situații dificile în cadrul acesteia. Copii aflați în comunitate înregistrează cel mai ridicat nivel de control parental, percepend de asemenea că relația lor cu familia este una bună. Numărul situațiilor dificile din familie la aceștia este cel mai scăzut.

Pentru a rezuma, situația familială a copiilor care comit fapte antisociale, prezintă următoarele caracteristici principale:

- 41,5% dintre aceștia locuiesc cu ambii părinți, 26,5% nu locuiesc cu niciunul dintre părinți;
- Nivelul de educație al părinților este preponderent cel al studiilor gimnaziale;
- 40% dintre respondenți consideră că familia are nivel scăzut de venituri, iar 35,5% consideră că banii de buzunar primiți din partea familiei sunt puțini comparativ cu alți copii de vârsta lor;
- Doar 25,5% dintre adulții din familiile copiilor respondenți monitorizează foarte frecvent absența copiilor de la domiciliu;
- Doar 7% dintre adulții din familiei monitorizează foarte frecvent activitatea pe internet a copiilor investigați;
- 52,76% dintre copii declară că în familiile lor părinții au avut certuri aprinse;
- 57,5% dintre copii declară că unul dintre părinți este plecat la muncă în străinătate.

Asocierile dintre comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu și caracteristicile familiale

Verificând asocierea dintre comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu (măsurat prin numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care subiecții au declarat că s-au implicat din totalul celor 16 listate în chestionar) și situația financiară a familiei, așa cum a fost ea raportată de către copii, nu am identificat o corelație semnificativă acestea, lucru care indică faptul că, în cadrul eșantionului nostru comportamentul

infracțional al copiilor nu pare a fi influențat de situația financiară a părinților.

Verificând asocierea dintre comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu (măsurat prin numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care subiecții au declarat că s-au implicat din totalul celor 16 listate în chestionar) și calitatea relației cu familia, am identificat o corelație moderată negativă între aceste două variabile $r(200) = -.186, p < .01$, lucru care arată că, prin tipul de relație pe care îl dezvoltă în raport cu copilul, familia poate reprezenta un factor protector în ceea ce privește angrenarea în acțiuni delincvente (cu cât este mai bună calitatea copilului cu familia sa, cu atât scade riscul ca acesta să se implice în activități infracționale).

Verificând asocierea dintre comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu (măsurat prin numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care subiecții au declarat că s-au implicat din totalul celor 16 listate în chestionar) și supravegherea acestuia de către părinți, am identificat o corelație moderată negativă între aceste două variabile $r(200) = -.217, p < .01$, lucru care arată că supravegherea adecvată a copilului de către părinți poate reprezenta un factor protector în ceea ce privește angrenarea acestuia în acțiuni delincvente (cu cât copilul este mai bine supravegheat, cu atât scade riscul ca acesta să se implice în activități infracționale).

Așadar, practicile parentale par a avea o influență semnificativă (chiar dacă moderată) asupra riscului copiilor de a se implica în activități infracționale.

3.2.3. Situația comunităților de proveniență ale copiilor din Republica Moldova aflați în conflict cu legea din perspectiva dezvoltării economice, relațiilor dintre membrii comunității și modelelor de devianță:

Caracteristicile comunităților de proveniență ale copiilor participanți la studiu:

Din perspectiva comunităților de proveniență ale copiilor din eșantion, cei mai mulți (59,5%) proven din mediul rural. Adicional, 30% dintre respondenți provin din orașe mari sau mijlocii ca dimensiune.

Comunitățile de proveniență sunt caracterizate: (1) ca fiind medii ca și dezvoltare economică (nici bogată, nici săracă) de către 77% dintre subiecți; (2) bogate de către 16,5% dintre subiecți și (3) sărace de către 6% dintre subiecți.

Aprecierile participanților la studiu cu privire la nivelul de dezvoltare economică a membrilor comunității de proveniență sunt similare cu cele aferente nivelului de dezvoltare al comunității în sine, 78,5% dintre par-

ticipanți afirmând că majoritatea membrilor comunității lor sunt oameni cu venituri medii, 15,5% afirmă că membrilor comunității lor sunt oameni bogați și doar 5,5% dintre participanți afirmă provin dintr-o comunitate în care majoritatea membrilor sunt oameni săraci.

În ceea ce privește serviciile-resursă din cadrul comunităților de proveniență, topul prezenței acestora la nivelul comunităților din care provin participanții la studiu este redat în figura nr.10.

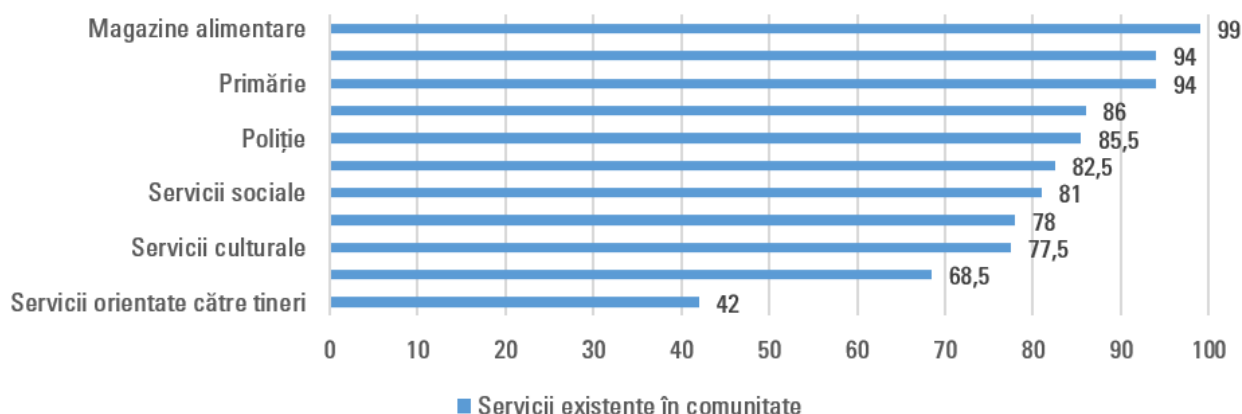

Figura nr. 17. Servicii existente în comunitățile de proveniență ale participanților la studiu (% din total)

Astfel, observăm că, în peste 90% dintre comunități există: magazine alimentare, servicii medicale și administrație publică locală (primărie). De asemenea, între 80 și 90% din comunități dispun de servicii de divertisment (baruri/ cluburi), servicii de asigurare a ordinii și liniștii publice (poliție), parcuri și servicii sociale. Între 60 și 80% dintre comunități dispun de săli și sau terenuri de sport, servicii culturale (teatru, operă, balet, casă de cultură, bibliotecă) și magazine cu alte bunuri decât alimentare. Cel mai puțin reprezentate în comunități sunt serviciile orientate către tineri (centru pentru tineret, centru prietenos pentru sănătate), care sunt raportate de către subiecți ca existând în doar 42% dintre comunități.

Din perspectiva prevenirii delincvenței juvenile, existența serviciilor orientate către copii / tineri în comunități ar reprezenta o oportunitate pentru copii și tineri de implicare în activități de socializare și petrecere a tim-

pului liber cu valențe pozitive. Pe de altă parte, absența acestora echivalează cu lipsa unor modele pozitive de socializare și dezvoltare, ceea ce poate conduce în timp la angrenarea în comportamente antisociale.

Din punct de vedere al modelelor sociale disponibile în comunitățile de proveniență ale participanților la cercetare, am analizat două aspecte:

(1) Nivelul de solidaritate și climat social pozitiv în comunitate (4 itemi, măsurați pe o scală de la 1 la 5); și

(2) Vehicularea unor modele sociale negative în comunitate (7 itemi, măsurați pe o scală de la 1 la 5).

În ceea ce privește *nivelul solidaritate și climat social pozitiv în comunitate*, rezultatele analizei arată că acesta este mediu spre crescut la nivelul lotului de subiecți, mediile înregistrate pentru fiecare din cei patru itemi luând valori peste 3 (între 3,07 și 3,64).

Item	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Oamenii din localitatea mea se cunosc bine între ei	198	1	5	3.64	.950
Oamenii din localitatea mea sunt prietenoși unii cu ceilalți	199	1	5	3.17	.973
Oamenii din localitatea mea se ajută unii pe ceilalți	199	1	5	3.07	1.030
Oamenii din localitatea mea petrec timp împreună la sărbători sau cu diferite ocazii speciale	199	1	5	3.17	.995

Tabelul nr. 19. Nivelul de solidaritate și climat social pozitiv în comunitățile de proveniență ale participanților la studiu

Pe baza acestor valori medii ale celor patru itemi am putut calcula și un *index al solidarității și climatului social pozitiv în comunitate*, care a înregistrat o valoare medie de **3,24** (din max. 5) pe întregul lot de subiecți.

În ceea ce privește *vehicularea unor modele negative în comunitate*, rezultatele analizei arată un nivel mediu

spre scăzut, mediile înregistrate pentru fiecare din cei șapte itemi aferenți acestei variabile luând valori între 2 și 3 (între 2,28 și 2,90). Cele mai des întâlnite modele negative de către participanții la studiu se referă la consumul frecvent de alcool (2,90 din max. 5) și comiterea de furturi (2,86 din max. 5).

Item	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
În localitatea mea se comit multe furturi	197	1	5	2.86	1.030
În localitatea mea, oamenii interacționează agresiv unii față de ceilalți	198	1	5	2.62	.926
În localitatea mea, bărbații obișnuiesc să își bată soțiile	197	1	5	2.47	1.081
Oamenii din localitatea mea nu au prea multă școală	196	1	5	2.62	.972
Oamenii din localitatea mea consumă alcool în mod frecvent	197	1	5	2.90	1.035
În localitatea mea, sunt multe fete cu vârsta sub 18 ani care rămân însărcinate	198	1	5	2.38	1.168
În localitatea mea, tinerii se căsătoresc foarte devreme, chiar și sub vârsta de 18 ani	199	1	5	2.28	1.193

Tabelul nr. 20. Nivelul de vehiculare a unor modele negative în comunitățile de proveniență ale participanților la studiu

Pe baza acestor valori medii ale celor șapte itemi am putut calcula și un *index al vehiculării de modele negative în comunitate*, care a înregistrat o valoare medie de **2,6** (din max. 5) pe întregul lot de subiecți.

Verificând asocierea dintre *comportamentul antisocial/infrațional al participanților la studiu* (măsurat prin numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care subiecții au declarat că s-au implicat din totalul celor 16 lis-

tate în chestionar) și *indexul solidarității și climatului social pozitiv în comunitate*, nu am identificat o corelație semnificativă între aceste două variabile, ceea ce înseamnă că, în rândul subiecților participanți la studiu nu există o relație între comportamentul lor antisocial auto-raportat și climatul din cadrul comunității, așa cum îl percep ei.

De asemenea, analiza corelației dintre *indexul vehi-*

culării de modele negative în comunitate și comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu indică faptul că nu există o asociere între aceste două variabile.

Caracteristicile grupului de prieteni al copiilor participanți la studiu:

În ceea ce privește compania persoanelor în care își petrec majoritatea timpului liber, cea mai mare parte a subiecților (44%) au declarat că își petrec timpul liber cu un grup restrâns de prieteni (1-3 prieteni), 27% au declarat că și-l petrec alături de membrii familiei, iar 11% că și-l petrec într-un grup mai mare de prieteni (4 sau mai mulți).

În continuare, subiecții au fost invitați să estimeze numărul total de prieteni apropiați. Aproximativ 40% dintre copii au declarat că au 2 sau 3 prieteni apropiați, 17% că au un prieten apropiat, 15% că nu au nici un prieten apropiat, iar restul că au patru sau mai mulți prieteni. Un aspect de remarcat la acest răspuns este procentul destul de mare (15%, adică unul din șapte subiecți) al celor care au declarat că nu au nici un prieten apropiat.

Majoritatea copiilor participanți la studiu (54%) au declarat că forma preferată de a păstra legătura cu prietenii este întâlnirea directă, în vreme ce 30% au spus că păstrează legătura cu prietenii atât prin întâlniri față în față, cât și online.

Întrebați câți prieteni pe care îi cunosc doar de pe internet au, 41% dintre respondenți au declarat că nu au nici un astfel de prieten, 29,5% au declarat că au maximum 10 astfel de prieteni, iar 29% că au peste 10 prieteni pe care îi cunosc doar de pe internet. Observăm, deci, că peste jumătate dintre subiecți au cel puțin un prieten pe care nu l-au cunoscut față în

față, în vreme ce aproape o treime dintre copii au peste 10 astfel de prieteni. Existența unor astfel de legături întreținute exclusiv în mediul online expune copiii la o serie de riscuri foarte mari (bullying, hărțuire, pornografie infantilă, trafic de persoane etc.), de care aceștia nu sunt conștienți și cu care, din păcate, nici părinții nu sunt foarte familiarizați.

În ceea ce privește posibila influență negativă a cercului de prieteni asupra copiilor, am evaluat disponibilitatea modelelor infracționale în cercul de prieteni al copiilor incluși în studiu, listând cinci tipuri de activități antisociale/ infracționale (furt din magazine, furt din locuințe, rănirea gravă a altor persoane, distribuirea de poze indecente cu alte persoane în mediul online, spargerea conturilor online ale altor persoane) și invitându-i pe respondenți să menționeze dacă prietenii lor au fost vreodată implicați în aceste activități.

Cele mai des raportate activități antisociale/ infracționale în care s-au implicat prietenii participanților la studiu au fost: rănirea gravă a altor persoane (33%), furtul din magazine (33%) și furtul din locuințe (32%). În schimb, cele mai puțin raportate activități antisociale/ infracționale au fost distribuirea de poze indecente cu alte persoane în mediul online (9%) și spargerea conturilor online ale altor persoane (12%).

Nivelul de expunere al subiecților la aceste modele negative în rândul cercului de prieteni variază destul de mult: 40,5% dintre copii declară că prietenii lor nu s-au implicat în nici o astfel de acțiune, 42% declară implicarea prietenilor în 1-2 tipuri de acțiuni, în vreme ce 17,5% declară implicarea prietenilor în trei sau mai multe tipuri de acțiuni antisociale/infracționale.

Numărul tipurilor de acțiuni antisociale/infracționale comise de prieteni	Numărul respondenților	Procent
0	81	40.5%
1-2	84	42.0%
3-5	35	17.5%

Tabel nr. 21. Nivel expunere la activitățile antisociale/infracționale ale prietenilor

Verificând asocierea dintre comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu (măsurat prin numărul de tipuri de acțiuni antisociale în care subiecții au declarat că s-au implicat din totalul celor 16 listate în chestionar) și comportamentul antisocial/infracțional al prietenilor acestora (măsurat prin numărul tipurilor de acțiuni antisociale/infracționale comise de prietenii din totalul celor 5 listate în chestionar), am identificat o corelație puternică și pozitivă între aceste două variabile $r(200) = .403, p < .01$, lucru care confirmă influența puternică pe care o are cercul de prietenii asupra copiilor, în ceea ce privește angrenarea în comportamente antisociale/infracționale.

Analiza mai detaliată a datelor arată că influența negativă a grupului de prietenii nu se manifestă doar generalizat, prin stimularea comportamentului antisocial/infracțional în ansamblul său, ci foarte specific, prin stimularea unui anumit tip de comportament antisocial/infracțional, în funcție de modelele negative vehiculate la nivelul grupului.

De exemplu, din totalul celor 65 de respondenți care au declarat că au furat din magazin, aproape două treimi (63%) au afirmat că au prietenii care au furat din magazin.

		Am prietenii apropiați care au furat din magazin.		
		Da	Nu	Total
Ți s-a întâmplat vreodată să furi ceva dintr-un magazin?	Nu	99	24	123
	Da	24	41	65
Total		123	65	188

Tabel nr. 22. Influența comportamentului grupului de prietenii asupra propriului comportament – furt din magazin

Testul de independență (hi pătrat) al acestor două variabile (prezența comportamentului de furt din magazin la subiecți și la prietenii acestora) indică o asociere semnificativă între ele, $\chi^2(1, N = 190) = 31, p < .01$, adică subiecții care au în cercul lor social prietenii care au furat din magazin, au o probabilitate mai crescută, la rândul lor să fi furat din magazin.

Aceeași relație semnificativă de asociere, $\chi^2(1, N = 189) = 20, p < .01$ o întâlnim și în cazul comportamentului de furt din clădiri/locuințe la subiecți și la prietenii acestora. Mai mult de jumătate (53%) dintre participanții la studiu care au afirmat că li s-a întâmplat să intre fără permisiune într-o clădire sau locuință pentru a fura obiecte au prietenii care au făcut același lucru.

		Am prietenii apropiați care au intrat în locuințe sau clădiri pentru a fura ceva.		
		Da	Nu	Total
Ți s-a întâmplat vreodată să intri fără permisiune în vreo clădire/locuință pentru a fura obiecte?	Nu	86	15	101
	Da	42	47	89
Total		128	62	190

Tabel nr. 23. Influența comportamentului grupului de prietenii asupra propriului comportament – furt din locuințe

Analiza datelor arată că nu doar comportamentele de furt ale prietenilor, ci și cele agresive/violente funcționează ca modele pentru copiii incluși în studiu.

Testul de independență (hi pătrat) al variabilelor comportament violent la prietenii și comportament violent la

copiii din lot indică o asociere semnificativă între ele, $\chi^2(1, N = 189) = 20.16, p < .01$, adică subiecții care au în cercul lor social prietenii care au bătut alte persoane, rănindu-le grav, au o probabilitate mai crescută, la rândul, să se fi implicat într-o bătaie de grup.

		Am prieteni apropiați care au bătut alte persoane, răbindu-le grav.		
		Da	Nu	Total
Ți s-a întâmplat vreodată să participi la o bătaie de grup într-un loc public (de ex., pe stradă, în bar/club. etc)?	Nu	86	23	109
	Da	38	42	80
Total		124	65	189

Tabel nr. 24. Influența comportamentului grupului de prieteni asupra propriului comportament – violențe

Mai mult de jumătate (52,5%) dintre subiecții care au declarat că au fost implicați cel puțin o dată în bătăi în grup într-un loc public, afirmă că au prieteni apropiați care au bătut alte persoane, răbindu-le grav.

Mai mult, două treimi (66%) dintre copiii care afirmă că li s-a întâmplat cel puțin o dată să poarte asupra lor arme (precum cuțit, bătă sau armă de foc) pentru a se proteja sau a ataca pe alții afirmă că au prieteni apropiați care au bătut alte persoane, răbindu-le grav.

		Am prieteni apropiați care au bătut alte persoane, răbindu-le grav.		
		Da	Nu	Total
Ți s-a întâmplat vreodată să porți asupra ta arme (precum cuțit, bătă sau arme de foc) pentru a te proteja sau pentru a ataca pe alții?	Nu	111	42	153
	Da	12	23	35
Total		123	65	188

Tabel nr. 25. Influența comportamentului grupului de prieteni asupra propriului comportament – posesie arme

Asocierea dintre aceste două variabile este de asemenea semnificativă, $\chi^2(1, N = 188) = 18.43, p < .01$, ceea ce înseamnă că subiecții care au în cercul lor prieteni

care au rănit grav alte persoane sunt mai predispuși să poarte asupra lor arme pentru a se apăra sau pentru a ataca.

Caracteristici ale comunității	Situația copilului în prezent		
	Penitenciar	Probațiune	Comunitate/Familie
Nivel de solidaritate socială și climat pozitiv	3,37	3,09	3,25
Nivel de vehiculare a unor modele negative	2,20	2,35	2,80
Numărul mediu de tipuri de activități antisociale/ infracționale în care s-au implicat prietenii	1,36	0,95	0,83

Tabel nr. 26. Caracteristici ale comunității, în funcție de măsura/pedeapsa curentă

Din perspectiva caracteristicilor privind comunitatea/grupul de prieteni în funcție de situația actuală a copiilor din eșantion se observă că respondenții din penitenciar atribuie comunității din care fac parte în cea mai mare măsură caracteristici pozitive, dar în același timp înregistrează și cea mai ridicată medie în ceea ce privește implicarea în activități antisociale împreună cu prietenii.

Așadar, în ceea ce privește influența comunității de proveniență asupra comportamentului disfuncțional al copiilor incluși în studiu, observăm două aspecte importante:

- modelele disponibile în comunitate, la modul general, nu par să influențeze considerabil comportamentul copiilor din lot nici în sens pozitiv, nici în sens negativ (nici

solidaritatea și climatul social pozitiv, nici vehicularea unor modele negative nu au fost identificate ca fiind asociate cu comportamentul antisocial/infracțional al participanților la studiu);

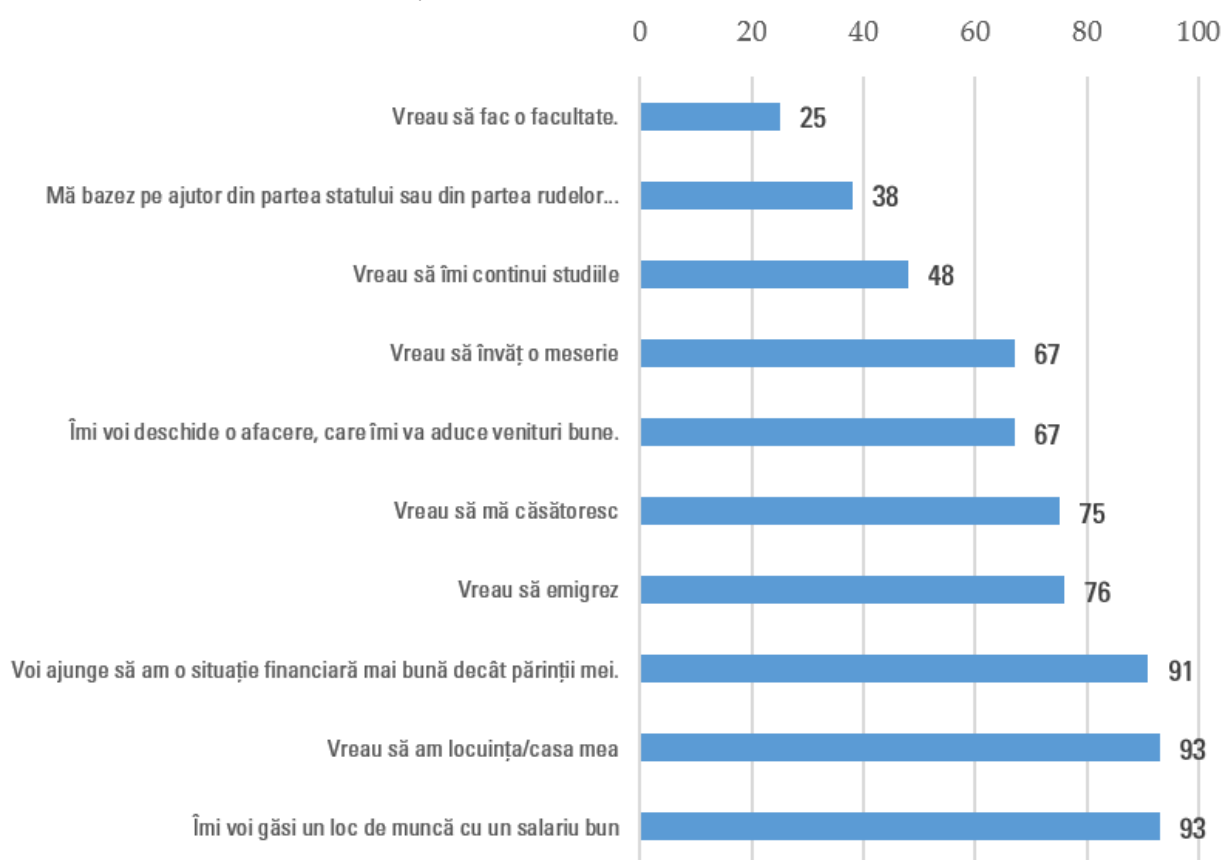
- în schimb, modelele negative disponibile în cercul de prieteni apropiați, par să influențeze substanțial comportamentul copiilor din lot, inclusiv în ceea ce privește tipul de acțiuni antisociale/infracționale pe care aceștia le comit.

La aceste două observații, ar mai fi de adăugat și un aspect rezultat din analiza comunităților de proveniență, respectiv disponibilitatea scăzută a serviciilor orientate către tineri în aceste comunități.

Practic, dacă ar fi să reconstituim tabloul influenței comunității de proveniență asupra comportamentului antisocial/ infracțional al copiilor din lotul de studiu, am observa că influența puternică a cercului de prieteni se petrece pe fondul absenței unor servicii dedicate socializării pozitive a tinerilor.

3.2.4. Proiecții de viitor ale copiilor din eșantion

Proiecțiile de viitor ale copiilor participanți la studiu sunt redată în graficul de mai jos, în ordinea popularității acestora:

■ Procentul celor care își doresc acest lucru în măsură mare sau foarte mare

Figura nr. 18. Procentul celor care își doresc acest lucru în măsură mare sau foarte mare

După cum se poate observa, găsirea unui loc de muncă, obținerea unei locuințe proprii și obținerea unui nivel de venituri care să îl depășească pe cel al părinților reprezintă priorități pentru 91-93% dintre respondenți, în vreme ce emigrarea și căsătoria sunt vizate ca prioritare pentru trei sferturi dintre participanții la studiu (75-76%). Mai departe, două treimi dintre respondenți (67%) au în

plan să își deschidă o afacere sau să învețe o meserie.

Continuarea studiilor intră în planurile de viitor pentru mai puțin de jumătate din copiii din lot (48%), în vreme ce doar un sfert dintre ei (25%) intenționează să urmeze o facultate. Important de menționat că 2 din 5 respondenți (38%) se bazează pe ajutorul rudelor sau al statului pentru a se descurca pe viitor.

Intenționezi să îți continui studiile?	Situația copilului în prezent		
	În penitenciar	În probațiune	În familie/ comunitate
Da	52%	41%	70%
Nu	48%	57%	28%
NR	0%	2%	2%

Tabel nr. 27. Dorința de continuare a studiilor, în funcție de măsura/pedeapsa curentă

Din perspectiva dorinței de continuare a studiilor, se observă că respondenții din comunitate sunt cei mai motivați (70%), urmați de cei din penitenciar (52%). Cei mai puțin motivați în a-și continua studiile sunt subiecții aflați în sistemul de probațiune (41%).

Întrebați despre cum ar putea contribui diferitele sisteme de suport (familia, comunitatea, serviciile sociale), la îndeplinirea planurilor lor de viitor, majoritatea copiilor nu au o idee concretă în acest sens:

- două treimi (66%) nu știu cum ar putea fi ajutați de către sistemul de servicii sociale;

- 56% nu știu cum ar putea fi ajutați de către comunitatea în care trăiesc;

- iar 52% fie nu știu cum ar putea să-i ajute familia (20,51%), fie consideră că familia ar putea să-i ajute la modul general (31,79%).

Aceste rezultate reprezintă un semnal de alarmă, deoarece, dacă tinerii nu știu cui să ceară ajutorul în atingerea obiectivelor pozitive de viitor, înseamnă că probabilitatea atingerii acestor obiective este redusă.

4. Analiza datelor calitative obținute în cadrul interviurilor derulate cu copiii aflați în conflict cu legea

Colectarea datelor calitative s-a realizat de la 6 subiecți, pe bază de interviu individual semistrukturat. Aceste date au fost ulterior completate prin consultarea de documente relevante (referate, rapoarte de evaluare etc.), din care au fost extrase informații cu privire la fiecare persoană interviuată. De asemenea, pentru o parte dintre subiecți, au fost contactați părinții, care au furnizat informații suplimentare.

Profilul participanților la interviuri este rezumat în tabelul nr. 21:

În urma analizei situației copiilor intervievați, putem observa câteva aspecte:

- Din punct de vedere al caracteristicilor personale, doar 2 din cei 6 participanți la studiu nu prezintă un istoric de comportament antisocial, agresiv, sau de încălcare a regulilor. La ceilalți patru intervievați regăsim: istoric de comportament antisocial, istoric de agresivitate, istoric de abandon familial, istoric de violență și neglijare, instabilitate emoțională și imposibilitatea de a menține relații durabile cu ceilalți. Unul dintre intervievați în mod deosebit (cel condamnat pentru omor), este posibil să aibă tulburări mentale nediagnosticate.

- Din punct de vedere al caracteristicilor familiale, toți cei 6 participanți la studiu au traversat situații complexe și adverse de viață, în ceea ce privește relația cu familia: abandon familial, monoparentalitate, violență fizic sau sexual, neglijare, lăsarea copilului în îngrijirea altor persoane decât părinții săi, consum de alcool. La doi dintre aceștia întâlnim situații negative foarte grave, cu puternic potențial traumatogen (la o tânără - tentative de violență sexuală repetate din partea tatălui vitreg, de care mama o acuza uneori pe fată; la un tânăr - neglijare și abandon în copilăria mică, violență fizică din partea tatălui adoptator, expunerea la suicidul tatălui adoptator);

- Din punct de vedere al caracteristicilor comunității (în sensul grupului de prieteni), toți cei 6 intervievați menționează influențe negative ale grupului de prieteni. Cinci dintre ei sugerează chiar că aceste influențe i-ar fi condus, într-un fel sau altul, la comiterea infracțiunii pentru care au fost condamnați.

Tabelul nr. 28. Profilul participanților la studiul calitativ

Nr.	Sex	Vârstă	Fapta comisă	Pedeapsa primită	Caracteristici personale	Caracteristici familiale	Caracteristici ale comunității
1	M	16	1. Furt 2. Acțiuni perverse prin atingeri indecente față de o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani	Condamnare cu suspendare 2 ani condiționat în probațiune (prima faptă) Închisoare (a doua faptă, comisă în perioada de probațiune)	Fără istoric de comportament antisocial. Caracterizat de către familie și specialiștii din sistemul social ca fiind: muncitor, deștept, bun la inimă, responsabil, capabil, de încredere, comunicabil, activ, cu memorie bună, interesat de a cunoaște.	Tată biologic decedat Frați din relații ulterioare de concubinaj ale mamei. Concubinii mamei au experiență infracțională. Consum excesiv de alcool în familie (mama și concubinul). Bunica a raportat situații de violență fizică al concubinului mamei asupra copiilor.	Disponibilitatea modelelor infracționale în grupul de prieteni (furturi, tâlhării).
2	M	17	Crimă	Închisoare	Are istoric de comportament antisocial (furt). Istoric de agresivitate în relațiile cu alte persoane, inclusiv din familie. Relații conflictuale cu profesorii și colegii, utilizarea unui limbaj inadecvat. Izolată social la școală. Pasionat de jocuri online, îndeosebi de cele violente. Posibile tulburări de sănătate mintală	Familie reconstituită prin recăsătorirea mamei. Locuiește cu tatăl vitreg, nu cunoaște localizarea tatălui biologic. Istoric de delincvență la tatăl vitreg Supravegherea parentală a fost realizată în special de mamă.	Există un istoric infracțional în cercul de prieteni (îndeosebi furt). În mediul școlar, nu a legat prietenii cu colegii.
3	M	17	Furt	Supraveghere comunitate în	Cu istoric de neglijare și abandon din partea familiei biologice. Cu istoric de violență din partea tatălui adoptator Istoric de comportament antisocial și infracțional (furt și consum de droguri). A trăit pe străzi o perioadă.	Familie cu probleme financiare grave. Măsură de plasament în sistemul de protecție a copilului, urmată de adopție. Tatăl adoptator era violent și îi abuza fizic și pe copil și pe mama adoptatoare. Relația cu mama adoptatoare a fost una rece. Tatăl adoptator s-a sinucis (spânzurat) când copilul avea 14 ani; copilul a fost cel care a găsit cadavrul. A încercat să restabilească legătura cu mama biologică (consumatoare de alcool), însă nu a reușit.	Comportamentul antisocial/ infracțional (consum de droguri, furt) se dezvoltă pe fondul relațiilor de prietenie stabilite cu tineri cu comportament asemănător și aderarea la grupul acestora; este foarte probabil ca, în cadrul acestui grup, tânărul să fi găsit ceea ce nu i-au putut oferi nici familia biologică, nici cea adoptatoare: sentimentul de apartenență și acceptare.

Nr.	Sex	Vârstă	Fapta comisă	Pedeapsa primită	Caracteristici personale	Caracteristici familiale	Caracteristici ale comunității
4	F	16	Fuga din centrul de plasament	Supraveghere în comunitate	Istoric de probleme medicale cu multiple internări. Istoric de abandon prin internare în centru de plasament. Comportament agresiv, violent, ostilitate față de persoanele din jurul său. Istoric de comportament infracțional (a furat o bicicletă în copilărie) și fugă de acasă. Incapacitatea de a stabili relații sociale durabile.	Consum de alcool în familie. Familie reconstituită (locuiește cu tatăl vitreg). Tentative repetate de violență sexuală din partea tatălui vitreg, pentru care mama a acuzat-o pe fată. Mama menționează că nu știe cum să comunice cu fata.	Pe perioada șederii în familie, se refugia la prieteni când tatăl vitreg încercă să o violeze. Pe perioada șederii în centrul de plasament, a intrat în conflict și cu copiii din centru, dar și cu educatorii (venind în apărarea copiilor mai mici, spune ea). Mama menționează că fata a aderat la un grup format din persoane de etnie romă și fugea de acasă la aceștia.
5	M	16	Jaf Huliganism	Eliberare condiționată (în evidența Serviciului de Probațiune).	Istoric de comportament agresiv și antisocial încă din copilărie. Comportament infracțional (furt, lovire) și consum de alcool	Ambii părinți au fost plecați la muncă în străinătate, lăsându-l pe copil în grija bunicii. Climatul familial este bun. Mama l-a sprijinit pe toată durata procesului.	Începând cu 13 ani, copilul a aderat la un grup de băieți de 16-17 ani; împreună cu aceștia consuma alcool, furau, se implicau în bătăi.
6	M	18	Furt	Eliberare condiționată (în evidența Serviciului de Probațiune)	O fire retrasă, introvertită. Până în clasa a VI-a a avut performanțe școlare bune. A practicat ciclism și box. Descris ca liniștit, responsabil și respectuos.	Crescut fără tată. Mama s-a recăsătorit când copilul avea 12, s-a mutat și l-a lăsat pe acesta în grija unei rude. Consideră că are o relație bună cu mama sa.	Se remarcă influențe unui grup de prieteni care l-ar fi expus (din afirmațiile sale) riscului la furt din automobile, însă nu era însoțit de aceștia când a comis fapta.

Cele șase povești de viață sunt destul de distincte, însă, la cele mai multe dintre ele apare un model recurent care implică doi factori care par să alimenteze

implicarea copiilor în comportamente deviante (vezi figura nr. 12.): (1) practicile parentale disfuncționale și (2) expunerea la un grup de prieteni delincvenți.

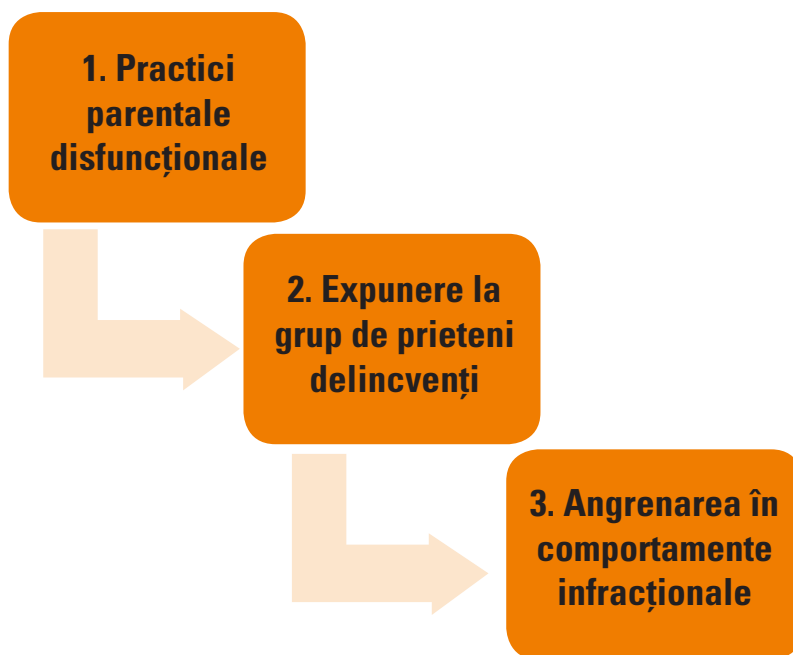

Figura nr. 19. Etapele de angrenare în comportamente infracționale

Vom descrie în continuare legătura dintre cei doi factori și angrenarea copiilor în comportamente antisociale, așa cum reiese din poveștile de viață ale subiecților.

Condițiile adverse de viață, pe care copilul le experimentează încă de mic, în familia de origine, își pun amprenta asupra funcționării sociale a acestuia, afectându-i capacitatea de a discerne acțiunile corecte de cele greșite.

Pentru că lucrurile pe care le vede și le învață în familie reprezintă *normalitatea* pentru el, atunci când familia de origine este disfuncțională, copilul nu are instrumentele de interpretare a acestei disfuncționalități și, prin urmare și-o asimilează ca pe o normalitate proprie. Abandonul, violența, neglijarea, nu sunt înțelese ca atare de către copil atunci când se petrec, ci interpretarea lor în acest mod se produce mult mai târziu, retrospectiv, atunci când copilul intră în contact cu persoane care să îl poată ajuta să înțeleagă ceea ce i s-a întâmplat:

„Când eram micuț știu că îmi spuneau că mereu eram murdar și căutam de mâncare, căutam prin vase mereu, mă vedeau pe lângă biserica din sat cerând mereu ceva să mănânc. Mama nu prea era acasă, țin

minte că am stat mai mult cu bunica care, pe la 4 ani m-a dus la un orfelinat cu fratele și sora mea, iar la 7 ani am mers într-o familie adoptivă. Tata era strict, dar a fost bine, înțelegeam cum e să trăiești într-o familie, să te trezești și să bei un ceai, să stai cu familia la masă. Tata avea gospodărie, mergeam cu el cu mașina, îl ajutam pe tata prin gospodărie. Dacă făceam ceva rău mă bătea, odată am pierdut vitele și de frică am venit a doua zi. Tata m-a bătut cu o sârmă pusă în patru, aveam semne, nu regret, pentru mine bătaia era ca o lecție. Putea să dea cu pumnul în mine și după îmi spunea: „nu plânge, ești bărbat, trebuie să vezi durere de mic, ca mare să nu te temi”. Toți se temeau de el, o bătea și pe mama. Mama anume cu mine era foarte rece. (...) Nu iubesc pe nimeni. Dacă sunt vinovat mi-i rușine, poate să îmi fie rușine de toți oamenii, dacă am greșit, dar nu iubesc pe nimeni. Dacă aș fi avut familie totul ar fi fost bine sau cel puțin nu aș fi nimerit în așa situații.”

(Băiat, 17 ani, măsură de supraveghere în comunitate pentru furt)

„Părinții consumau alcool și mie nu îmi plăcea. De asta am fost rece cu toți. Acum suntem bine cu mama, dar cu tata vitreg nu sunt bine. Au fost cazuri când a

încercat să abuzeze sexual de mine. Prima dată a fost pe la 8-9 ani și eu nu veneam pe acasă, mă duceam la prieteni. Mama la început m-a susținut, dar când consuma îmi zicea că eu m-am băgat la dânsul.”

(Fată, 16 ani, măsură de supraveghere în comunitate pentru fugă din centrul de plasament)

Acest mod deficitar de a vedea și înțelege lumea îl influențează pe copil în mod structural și devine parte integrantă a personalității sale. Copilul crede, vorbește și acționează în acord cu această schemă disfuncțională pe care și-a internalizat-o de mic:

„Niciodată nu m-a prins poliția pentru furt, nici nu mă gândeam când mergeam să fur că ar putea să mă prindă polițistul, mă gândeam mai des la stăpân, că el dacă mă prinde are tot dreptul să mă pedepsească.”

(Băiat, 17 ani, măsură de supraveghere în comunitate pentru furt, bătut în copilărie de către tatăl adoptator)

„M-am bătut de foarte multe ori, și la centre și în sat și de multe ori foarte tare. Cel mai des pentru poziție în grup, sau țineam apărare unor copii mai mici. De multe ori din cauza acestor relații cu ceilalți pot fi reci sau conflictuale.”

(Fată, 16 ani, măsură de supraveghere în comunitate pentru fugă din centrul de plasament, tentative repetate de abuz sexual din partea tatălui vitreg, pentru care uneori mama a acuzat-o pe ea că le-ar fi inițiat)

Uneori, aderarea la un grup de prieteni, poate reprezenta pentru copil șansa de a obține ceea ce nu a putut obține în propria sa familie: recunoaștere, apreciere, înțelegere.

„Am fost boschetar o perioadă, chiar căutam prin gunoi, știți câte lucruri bune poți găsi la gunoi. Îmi era interesant, noi eram mai mulți băieți și toți eram unul pentru altul, eram o bandă. Când am intrat în bandă nu știam cum se face. Băiatul cu care am venit mi-a dat o parte din droguri și mi-a zis că o să pot intra în bandă doar dacă am droguri. Și așa a fost, toți s-au apropiat de mine, ei credeau că ”eu pot să fac dvijenii multe” (în special să capete droguri).”

(Băiat, 17 ani, măsură de supraveghere în comunitate

pentru furt, abandonat de către mamă în centrul de plasament, bătut în copilărie de către tatăl adoptator, tratat cu răceală de către mama adoptatoare)

Faptul că grupul de prieteni adoptă comportamente infracționale este secundar pentru copil, în primul rând pentru că el nu dispune de mijloacele de a evalua corectitudinea comportamentelor acestora și în al doilea rând pentru că acest grup de prieteni îi satisface copilului o serie de nevoi fundamentale, servindu-i astfel structurării unei personalități valoroase (raportat la valorile de referință ale grupului), făcându-l să își dezvolte o imagine de sine pozitivă, lucru care copilului i-a lipsit în familia sa de origine.

„Mult contează cercul de prieteni, evident ei nu îți apucă mâinile și te pun să furi. Nu m-am gândit la consecințe.”

(Băiat, 18 ani, în evidența serviciului de probațiune pentru furt)

„Grupul de prieteni săvârșea de multe ori furturi, tâlhării. Erau cam toți de vârsta mea și un matur. O făceam și pentru bani, dar îmi părea că e vesel. (...) Aveam nevoie de bani, și eu rămâneam la acel băiat acasă foarte des (acasă erau probleme, mama era la muncă la Chișinău și rămânea acolo, eu nu am vrut să rămân acasă cu tata vitreg, la băiatul asta mă simțeam mai bine, veneau băieții, după școală ne plimbam în parc, la stroică, în pădure, vara mergeam la pescuit, uneori munceam). Într-o seară ne-am gândit cum să facem mai ușor bani. El mi-a dat ideea că este aici alături o casă în care nu trăiește nimeni și nu se uită nime după ea și se poate de încercat. Și noi ne-am dus și am încercat. Am luat covoare, televizor și alte obiecte și am vândut obiectele. O vecină a spus la poliție.”

(Băiat, 16 ani, condamnat cu suspendare pentru furt, a săvârșit acțiuni perverse prin atingeri indecente față de o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, în perioada de probațiune și astfel a primit condamnare cu executare în penitenciar)

„La 13 ani am început să comunic cu băieți mai mari de 16-17 ani, eram mai mititel și m-am luat după capul lor. Ce făceau ei făceam și eu. Erau băieții din cartierul meu. Cel mai des jefuiam oameni. Mereu eram sub

influența alcoolului. Pe capul treaz nu avea să fac așa. Nu planificam infracțiunile. Noi beiam ziua și seara ajungeam că ieșeam undeva și faceam o "dănănaie". Prima data, un prieten de-al meu a cerut o țigară de la un om, omul a răspuns urât iar prietenul meu l-a lovit și nu putea să îl dea jos. Atunci m-am dus eu și l-am lovit și el a căzut. Noi am luat geanta, o bijuterie. Tot în seara aceea am dat foc la părul la un băiat. Îl cunoșteam de mult, îmbla mereu cu părul mare de culoare albastră și noi am dat foc la păr. Și cu el am discutat mai întâi, dar parcă toți în seara aceea răspundeau urât. Tot în acea seară prietenii mei au bătut doi oameni și au furat lucrurile lor. Eu eram în magazin și când am ieșit deja a venit poliția și i-a luat la sector. Și fiindcă eram prieten am mers după ei la sectorul de poliție. La sector era omul pe care l-am bătut la începutul serii și care ne-au recunoscut și au deschis dosar."

(Băiat, 16 ani, în evidența serviciului de probațiune pentru jaf și huliganism)

Pentru întreruperea acestui proces este nevoie de intervenție timpurie, încă de la prima etapă (vezi figura nr. 13). Intervenția trebuie să se realizeze în comunitatea și mediul de viață al copilului și să fie centrată pe doi actori: copilul și părinții acestuia.

Serviciile de sprijin pentru copii trebuie să vizeze cel puțin două obiective:

1. Depășirea dificultăților generate de disfuncționalitatea practicilor parentale, adesea cu potențial traumatic (servicii de consiliere terapeutică);
2. Furnizarea de modele pozitive de viață și funcționare. Dacă acești copii, care se regăsesc în situații dificile de viață în familia de origine, ar avea acces la grupuri sau servicii de sprijin care să le insuflă valori și comportamente pozitive, probabil că riscul de aderare a lor la grupuri deviante ar fi mult mai redus.

Serviciile de sprijin pentru părinți trebuie să se centreze pe:

1. dezvoltarea abilităților parentale;
2. îmbunătățirea practicilor de supraveghere și educa-re a copilului;
3. vindecarea posibilelor traume pe care părintele le poate avea la rândul său.

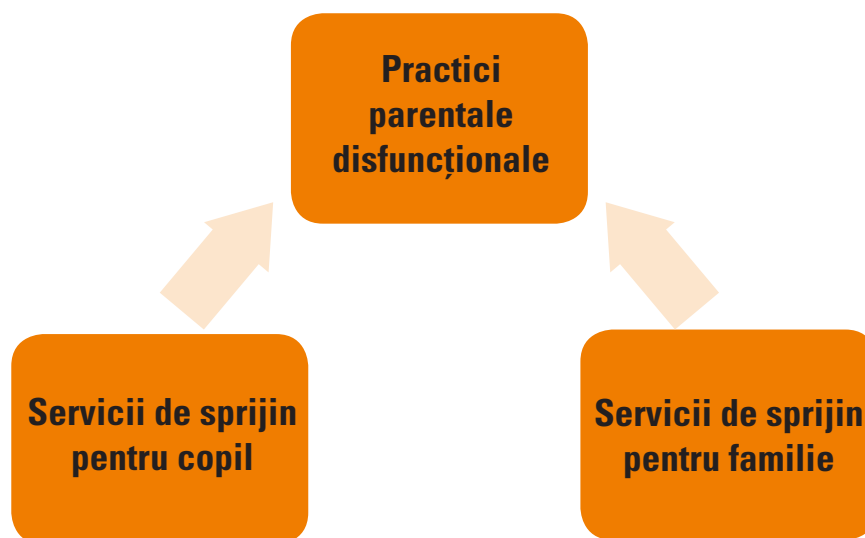

Figura nr. 20. Servicii de sprijin în vederea reducerii efectelor practicilor parentale disfuncționale

5. Cartografierea serviciilor adresate copiilor/tinerilor aflați în conflict cu legea

În continuare, pentru a răspunde întrebărilor de cercetare 2.1. (Care sunt tipurile de servicii de sprijin acordate copiilor care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de comiterea infracțiunilor, precum și familiilor acestora, în Republica Moldova?) și 2.2. (Ce tipuri de servicii de sprijin lipsesc, dar ar fi necesare în Republica Moldova, pentru prevenirea și/sau îndreptarea comportamentelor antisociale în rândul copiilor și tinerilor?) am demarat un proces de cartografiere a serviciilor destinate în mod direct sau indirect copiilor aflați în conflict cu legea, alegând 2

raioane (Soroca și Căușeni) și municipiul Chișinău ca zone de investigare.

Invitații de completare a formularului online de cartografiere creat au fost trimise tuturor instituțiilor și organizațiilor din aceste regiuni spre completare. Rata de răspuns a fost una scăzută, formularul online fiind completat de 16 instituții și organizații de profil. Lista instituțiilor și organizațiilor care au completat formularul este următoarea:

Nr. crt	Denumire instituție/organizație	Tip instituție/organizație	Raion
1	Inspectoratul de Poliție Căușeni	Public	Căușeni
2	Birou de Probațiune Căușeni	Public	Căușeni
3	Direcția Educație, Cultură, Sport și Turism Căușeni	Public	Căușeni
4	Inspectoratul de Poliție Ciocana	Public	Chișinău
5	Direcția Generală Asistență Medicală și Socială (DGAMS) a Consiliului Municipal Chișinău	Public	Chișinău
6	Instituția Medico-Sanitară Publică Asociația Medicală Teritorială Buiucani, Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor AMIGOS	Public	Chișinău
7	Directia pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani	Public	Chișinău
8	Biroul de Probațiune Chișinău	Public	Chișinău
9	Centrul Comunitar de Sănătate Mintală Râșcani, mun. Chișinău	Public	Chișinău
10	Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Chișinău	Public	Chișinău
11	Biroul de Probațiune Soroca	Public	Soroca
12	Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor „Pro-Viață” Soroca	Public	Soroca
13	Centrul de Resurse pentru Tineret DACIA	Privat	Soroca
14	Directia Asistență Socială și Protecție a Familiei, Soroca	Public	Soroca
15	Serviciu de Asistență Psihopedagogică, Soroca	Public	Soroca
16	Inspectoratul de Poliție Soroca	Public	Soroca

Tabel nr. 29. – Lista instituțiilor și organizațiilor participante la studiu

Din totalul celor 16 entități cartografiate, 13 instituții/ organizații deservește copiii/tinerii delicvenți sau cu risc de delincvență și/sau familiile acestora în mod direct. Dintre acestea, în funcție de tipurile de servicii oferite, acestea sunt:

a. *Servicii de prevenire (4): Inspectoratul de Poliție Căușeni, Inspectoratul de Poliție Ciocana, Inspectoratul de Poliție Soroca și Direcția Educație, Cultură, Sport și Turism Căușeni;*

b. *Servicii de reintegrare (3): Biroul de Probațiune Soroca, Birou de Probațiune Căușeni și Biroul de Probațiune Chișinău;*

c. *Servicii de prevenire și reintegrare (8): Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei, Soroca, Serviciul de Asistență Psihopedagogică, Soroca, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani, Direcția Generală Asistență Medicală și Socială (DGAMS) a Consiliului Municipal Chișinău, Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor „Pro-Viață” Soroca, Instituția Medico-Sanitară Publică Asociația Medicală Teritorială Buiucani, Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor AMIGOS și Centrul Comunitar de Sănătate Mintală Râșcani, mun. Chișinău.*

În funcție de tipurile de servicii oferite, entitățile respondente pot fi împărțite în:

Servicii care au ca scop prevenirea delincvenței, acordate copiilor/tinerilor (10)

1	Centrul de Resurse pentru Tineret DACIA, Soroca
2	Biroul de Probațiune Soroca
3	Inspectoratul de Poliție Căușeni
4	Inspectoratul de Poliție Ciocana
5	Direcția Educație, Cultură, Sport și Turism Căușeni
6	Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani
7	Birou de Probațiune Căușeni
8	Biroul de Probațiune Chișinău
9	Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Chișinău
10	Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor „Pro-Viață” Soroca

Servicii care au ca scop reducerea comportamentului delincvent, acordate copiilor/tinerilor (8)

1	Biroul de Probațiune Soroca
2	Inspectoratul de Poliție Ciocana
3	Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani
4	Birou de Probațiune Căușeni
5	Biroul de Probațiune Chișinău
6	Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Chișinău
7	Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor „Pro-Viață” Soroca
8	Centrul Comunitar de Sănătate Mintală Râșcani, mun. Chișinău

Servicii acordate copiilor/tinerilor pe durata executării pedepsei (2)

1	Biroul de Probațiune Soroca
2	Birou de Probațiune Căușeni

Servicii acordate copiilor/tinerilor după încheierea executării pedepsei (2)

1	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei, Soroca
2	Birou de Probațiune Căușeni

Servicii care au ca scop prevenirea delincvenței copiilor/tinerilor, acordate familiilor acestora (8)

1	Biroul de Probațiune Soroca
2	Inspectoratul de Poliție Căușeni

3	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei, Soroca
4	Serviciu de Asistență Psihopedagogică, Soroca
5	Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani
6	Birou de Probațiune Căușeni
7	Biroul de Probațiune Chișinău
8	Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Chișinău
Servicii care au ca scop reducerea comportamentului delincvent al copiilor/tinerilor, acordate familiilor acestora (6)	
1	Biroul de Probațiune Soroca
2	Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Râșcani
3	Birou de Probațiune Căușeni
4	Biroul de Probațiune Chișinău
5	Centrul de Resurse și Suport pentru Copii și Tineri, Chișinău
6	Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor „Pro-Viață” Soroca
Servicii acordate membrilor de familie ai copiilor/tinerilor aflați în perioada de executare a pedepsei (3)	
1	Biroul de Probațiune Soroca
2	Birou de Probațiune Căușeni
3	Biroul de Probațiune Chișinău
Servicii acordate membrilor de familie ai copiilor/tinerilor care au executat o pedeapsă, după încheierea perioadei de executare a pedepsei (1)	
1	Birou de Probațiune Căușeni

Tabel nr. 30 – Distribuția instituțiilor și organizațiilor participante la studiu pe tipuri de servicii oferite

Pentru a observa o distribuție a acestor servicii pe regiunile vizate de studiu, le-am împărțit în tabelul de mai jos pe cele două raioane și Municipiul Chișinău:

	Raionul Căușeni	Raionul Soroca	Mun. Chișinău
Servicii care au ca scop prevenirea delincvenței, acordate copiilor/tinerilor	3	3	4
Servicii care au ca scop reducerea comportamentului antisocial, acordate copiilor/tinerilor	1	2	5
Servicii acordate copiilor/tinerilor pe durata executării pedepsei	1	1	0
Servicii acordate copiilor/tinerilor după încheierea executării pedepsei	1	1	0
Servicii care au ca scop prevenirea delincvenței copiilor/tinerilor, acordate familiilor acestora	2	3	3
Servicii care au ca scop reducerea comportamentului antisocial al copiilor/tinerilor, acordate familiilor acestora	1	2	3
Servicii acordate membrilor de familie ai copiilor/tinerilor aflați în perioada de executare a pedepsei	1	1	1
Servicii acordate membrilor de familie ai copiilor/tinerilor care au executat o pedeapsă, după încheierea perioadei de executare a pedepsei	1	0	0
TOTAL SERVICII	11	13	16

Tabel nr. 31 – Număr servicii pe tipuri de servicii și regiuni

Observăm că serviciile de prevenire a delincvenței acordate copiilor/tinerilor sunt mediu spre bine reprezentate în toate cele 3 regiuni vizate (3 în raionul Căușeni, 3 în raionul Soroca și 4 în municipiul Chișinău).

Serviciile care au ca scop reducerea comportamentului antisocial la copii și tineri sunt diferit reprezentate în cele 3 regiuni: bine reprezentate în municipiul Chișinău cu 5 astfel de servicii, mediu reprezentate în raionul Soroca cu 2 astfel de servicii și slab reprezentate în raionul Căușeni cu un astfel de serviciu.

Serviciile acordate copiilor și tinerilor pe durata executării pedepsei sunt slab reprezentate în toate cele trei regiuni, cu câte un serviciu în raioanele Soroca și Căușeni și niciun astfel de serviciu în municipiul Chișinău.

De asemenea, carențe de reprezentare regăsim și în cadrul serviciilor acordate copiilor și tinerilor după încheierea executării pedepsei, distribuția pe regiuni fiind identică cu cea anterioară.

Și în cazul serviciilor acordate familiilor copiilor sau tinerilor care au comportament antisocial, serviciile de prevenire a delincvenței au o reprezentativitate medie spre bună în cele regiuni, cu 2 în raionul Căușeni, 3 în raionul Soroca și 3 în municipiul Chișinău.

Serviciile care au ca scop reducerea comportamentului antisocial adresate familiilor au o reprezentativitate diversă în cele trei raioane, fiind slab reprezentate în raionul Căușeni (1), slab spre mediu reprezentate în raionul Soroca (2) și mediu spre bine reprezentate în municipiul Chișinău (3).

Serviciile adresate membrilor familiilor copiilor și tinerilor aflați în perioada de executare a pedepsei și cele după încheierea perioadei de executare a pedepsei sunt slab reprezentate în toate cele trei regiuni (câte 1 serviciu în raionul Căușeni, 1 și respectiv niciunul în raionul Soroca și municipiul Chișinău).

Instituțiile/organizațiile participante la studiu au identificat o serie de probleme specifice în activitatea cu copiii care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de delincvență, precum și familiile acestora. Acestea pot fi împărțite în 4 categorii:

a. Din perspectiva beneficiarilor direcți: comportamentul și atitudinea copiilor/tinerilor care au comis fapte antisociale este cea mai frecventă problemă identificată (nu doresc să participe, nu se prezintă, nu merg la școală, consumă substanțe etc), ceea ce demonstrează pe de-o parte dificultatea de a lucra cu această categorie de beneficiari, dar în același timp și o lipsă de înțelegere/pregătire a specialiștilor astfel încât să aibă capacitatea de a nu blama beneficiarul, ci de a înțelege complexitatea problemei, factorii multipli care o cauzează.

b. Din perspectiva familiilor beneficiarilor direcți: aceștia sunt identificați ca fiind problematici deoarece susțin și justifică comportamentele copiilor, nu colabo-

rează cu specialiștii. De asemenea absența părinților din viața copiilor, în general datorită migrației, este identificată ca o problemă.

c. Din perspectiva carențelor din sistemul de servicii: lipsa serviciilor specializate pentru această categorie de beneficiari este identificată doar de 2 dintre reprezentanții instituțiilor/ organizațiilor participante la studiu.

d. Din perspectiva specializării profesioniștilor în domeniul specific: de asemenea tot 2 reprezentanți afirmă că și în cazul serviciilor existente, dificultatea este aceea în a găsi specialiști pregătiți pentru munca cu aceste categorii de beneficiari, existând o lipsă acută a acestora;

Din perspectiva sugestiilor de îmbunătățire a sistemului de servicii adresat copiilor care au comis fapte antisociale sau care prezintă risc crescut de delincvență, precum și familiilor acestora, participanții la studiu au identificat următoarele:

a. Din perspectiva prevenției comportamentelor antisociale:

- Facilitatea accesului la educație și sprijinirea directă a copiilor din grupurile vulnerabile pentru a frecventa școala; creșterea calității actului educațional pentru aceștia;
- Implicarea mai crescută a instituțiilor de învățământ în promovarea comportamentelor non-violente și identificarea precoce a potențialului delincvent al copiilor. Acest lucru se poate realiza prin angajarea de specialiști (psihologi, asistenți sociali) în școli, dar și prin pregătirea personalului didactic și nedidactic deja existent pentru a putea interveni eficient pe problematică;
- Implicarea tinerilor în activități și programe extra curriculare la nivelul comunităților, pentru a promova comportamente pozitive și pentru a diminua riscul asocierii acestora cu grupuri infracționale;
- Suport financiar și servicii specializate familiilor care au copii cu debut de comportament antisocial.

b. Din perspectiva intervenției directe cu copilul care deja a comis fapte antisociale:

- Sugestia cea mai frecventă din această perspectivă este aceea de creare de centre de corecție/ instituții de reeducare;
- Instruirea specialiștilor pentru activitatea specifică cu copilul delincvent și familia acestuia;
- Obligativitatea frecventării de programe pentru copii care au comis fapte antisociale, inclusiv fiind propusă obligativitatea tratamentului de dezintoxicare, fără acord, în cazul copiilor/tinerilor care consumă alcool sau droguri;
- Legislație mai dură pentru părinți, astfel încât prin responsabilizare să fie mai implicați în procesul de diminuare a comportamentelor antisociale ale copiilor.

6. Concluziile studiului

Prezentul studiu a urmărit creionarea profilului copilului din Republica Moldova aflat în conflict cu legea și cartografierea serviciilor de suport adresate acestora. Din perspectiva profilului, au fost urmărite trei direcții principale: (1) trăsăturile de personalitate și comportament; (2) contextul familial și (3) contextul comunitar și social extins.

Investigarea trăsăturilor de personalitate și comportament ale copiilor aflați în conflict cu legea relevă câteva date importante:

Autopercepția subiecților este aceea că sunt mai degrabă stăpâni pe sine, optimiști și empatici și prea puțin agresivi în relațiile cu ceilalți. De menționat aici important este că prin asocierea autoevaluării ca fiind o persoană non-agresivă cu nivelul de violență implicat în comiterea faptelor se observă o lipsă de congruență între cele două, ceea ce demonstrează posibile distorsiuni în modul de autopercepție la aceștia.

Experiențele negative/traumatizante trăite de subiecți sunt cu precădere agresiuni în familie sau comunitate, aproximativ 10% dintre aceștia având un grad de expunere ridicat la astfel de evenimente.

Nivelul educațional al copiilor investigați este unul mediu spre scăzut, cu 45% din eșantion fără dorința sau perspectiva de a continua studiile în vreo formă. De asemenea atitudinea negativă a acestora față de școală și comportamentele specifice (chiul, corijență, timp investit pentru studiu) sunt în mare majoritate asumate de subiecții studiului.

Referitor la **acțiunile antisociale**, copiii din eșantion recunosc că au comis în medie 3 tipuri de diferite de astfel de acțiuni (din cele 16 listate în instrumentul de cercetare), cele mai frecvente fiind furturile, fie din locuințe, fie din magazine și violențele în spațiul public. Prima faptă comisă pentru care au intrat în vizorul poliției este cu preponderență furtul, comis la o vârstă apropiată de 13 ani (media fiind 13,25), comis datorită influenței anturajului sau a nevoilor materiale și în general realizată împreună cu un grup de alte persoane. Pedepsele primite pentru prima faptă sunt în principal

pedepse neprivative de libertate, precum amenda sau eliberarea condiționată. Ultima faptă comisă pentru care au intrat în vizorul poliției este de asemenea cu preponderență furtul, dar se observă o creștere a procentului faptelor cu violență (28%). Media vârstei la care a fost comisă ultima faptă este de asemenea destul de scăzută (14,61), motivațiile principale fiind nevoile materiale și conflictele anterioare, prin urmare observându-se o scădere a influenței anturajului în acest caz. În cazul ultimei fapte cresc semnificativ pedepsele privative de libertate (39%).

Analiza **caracteristicilor familiilor copiilor** aflați în conflict cu legea relevă faptul că influența practicilor parentale și a structurii familiale este moderată, dar semnificativă în ceea ce privește dezvoltarea comportamentelor cu caracter antisocial la copii.

Astfel, deși din datele analizate situația financiară auto-percepută a familiei de către copii nu influențează în mod semnificativ comportamentele antisociale, elemente precum calitatea relației copilului cu familia și supravegherea acestuia de către părinți influențează dezvoltarea comportamentelor antisociale.

În ceea ce privește **influența comunității de proveniență** asupra comportamentului antisocial al copiilor aflați în conflict cu legea, datele studiului scot în evidență două aspecte importante. Primul este faptul că modelele generale disponibile în comunitate (precum solidaritatea, climatul social sau modelele negative din comunitate) nu par să influențeze considerabil comportamentul copiilor din eșantion. Cel de-al doilea aspect este că modelele negative disponibile în cercul de prieteni apropiați influențează substanțial comportamentul antisocial al copiilor din lot.

Tot din perspectiva comunitară, din datele prelucrate din chestionar reiese un alt aspect important, cel al disponibilității scăzute a serviciilor orientate către tineri, ceea ce îi privează de activități care pot reprezenta o alternativă la asocierea cu grupuri negative de prieteni.

Componenta calitativă a studiului bazată pe interviuri semi-structurate confirmă datele cantitative, din ana-

liza interviurilor reieșind de asemenea în mod recurent faptul că două aspecte influențează în mod definitiv apariția comportamentelor cu caracter: practicile parentale disfuncționale și expunerea la un grup de prieteni care manifestă de asemenea comportamente antisociale.

Prin urmare în urma analizei datelor se poate concluziona că serviciile de sprijin pentru copii, în vederea diminuării incidenței comportamentelor antisociale la aceștia ar trebui să vizeze câteva direcții principale:

- (1) Servicii pentru diminuarea efectelor generate de disfuncționalitățile familiale prin servicii directe adresate copiilor, precum serviciile de consiliere și terapie;
- (2) Furnizarea modelelor pozitive de funcționare socială pentru copii, prin crearea de grupuri de sprijin pentru aceștia;
- (3) Servicii de petrecere a timpului liber, în vederea diminuării riscului asocierii copiilor cu grupuri infracționale;
- (4) Servicii pentru adulți, în vederea dezvoltării abilităților parentale și a îmbunătățirii practicilor de educare și supraveghere a copilului.

Cartografierea serviciilor deja existente realizată de asemenea în cadrul studiului a urmărit identificarea acestora și corelarea acestora cu nevoile reieșite din investigarea copiilor.

Din datele colectate reiese în primul rând că există servicii relativ suficiente, cel puțin numeric, în ceea ce privește măsurile de prevenire a delincvenței, atât acordate direct copiilor/tinerilor, cât și familiilor acestora. De asemenea, chiar dacă într-o măsură mai mică, serviciile care au ca scop reducerea comportamentului antisocial au o oarecare reprezentativitate în sistemul de servicii de suport. Carențe mari se observă în rândul serviciilor oferite copiilor, tinerilor și familiilor acestora pe durata executării pedepsei și după încheierea executării pedepsei. De asemenea se observă un nivel de pregătire relativ redus al profesioniștilor care activează în domeniu pentru a face față provocărilor specifice lucrului cu copii aflați în conflict cu legea, fapt demonstrat de incidența crescută a tendinței acestora de a blama direct beneficiarii pentru potențialele insuccese în procesele de reabilitare socială.

Sistemul de servicii de suport pentru copiii aflați în conflict cu legea și familiile acestora trebuie să aibă în vedere:

- nevoile specifice ale acestei categorii de beneficiari;
- o abordare integrată care urmărește atât caracteristicile individuale ale copiilor, dar și contextele familiale și sociale în care acesta ajunge să comită infracțiuni.

O astfel de abordare necesitând colaborare a diferitelor entități deja existente, cât și crearea de noi servicii adaptate nevoilor, în special pentru asistența din timpul executării pedepsei și după executarea pedepsei, așa cum reiese din datele studiului.

7. Implicații practice și recomandări

Recomandările practice elaborate pe baza rezultatelor acestui studiu, pentru a îmbunătăți capacitatea de răspuns a serviciilor din Republica Moldova, în ceea ce privește prevenirea/ reducerea delincvenței juvenile sunt următoarele:

1. Instalarea unor sisteme de semnalizare timpurie a riscului de delincvență la copii și tineri. Având în vedere că acesta se asociază adesea cu comportamente antisociale manifeste și cu disfuncționalități școlare, aceste sisteme ar putea fi regăsite la nivelul școlilor. Recomandăm, deci, angajarea, în cadrul fiecărei școli, a unor profesioniști din domeniul socio-uman (asistenți sociali, psihologi), care să poată recunoaște de timpuriu riscul de delincvență la copii și tineri și să poată interveni pentru reducerea acestuia.

2. Corelarea clemenței arătate la prima faptă cu solicitări concrete de îndreptare a comportamentului. Recomandăm ca instanțele să arate, într-adevăr, clemență față de copiii aflați la prima infracțiune, stabilindu-le măsuri mai blânde de pedeapsă, însă să condiționeze această clemență de o serie de măsuri menite să-i întrerupă expunerea copilului la factorii care i-au influențat comportamentul antisocial (de ex., frecventarea unui anumit grup de prieteni), corelat cu creșterea expunerii la factori modelatori pozitivi, care să-i furnizeze exemple funcționale de comportament (de ex., frecventarea unui anumit program de suport).

3. Monitorizarea copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate de către serviciile sociale din aria acestora de reședință.

4. Monitorizarea copiilor din familii în care există abuz de substanțe (alcool, droguri) de către serviciile sociale din aria acestora de reședință.

5. Dezvoltarea de servicii de sprijin (plasament, consiliere, terapie etc.), inclusiv în regim de urgență, la nivel comunitar pentru copiii care se confruntă cu si-

tuații dificile de viață în propria familie (abuz, neglijare, abandon), astfel încât să poată fi prevenită cronicizarea acestor probleme la nivelul familiei.

6. Dezvoltarea de servicii de sprijin la nivel comunitar pentru părinții care se confruntă cu probleme în gestionarea propriilor copii și a comportamentelor acestora, în vederea dezvoltării abilităților parentale și îmbunătățirii practicilor de comunicare și colaborare cu copilul.

7. Dezvoltarea, la nivelul comunităților, de servicii orientate către tineri, servicii prin intermediul cărora să se vizeze modelarea, educarea și informarea acestora pe teme de interes pentru ei (educație sexuală, riscurile și avantajele utilizării internetului, oportunități de studiu și carieră, inclusiv în ceea ce privește emigrația, educație financiară etc.), precum și implicarea lor în activități interesante (sport, activități artistice, excursii, tabere, vizite internaționale etc.). Aceste servicii ar trebui proiectate cu implicarea tinerilor din comunitate și, pe cât posibil, gestionate chiar de către ei. Scopul lor ar fi să asigure copiilor și tinerilor o alternativă de petrecere a timpului liber suficient de atractivă și interesantă încât aceștia să o aleagă în detrimentul aderării la grupuri de prieteni cu comportamente antisociale.

Terre des hommes Moldova

str. Nicolae Iorga, nr. 6, ap.3

MD-2009, Chişinău, Moldova

Tel: +373 22 238039 / Fax: +373 22 238577

E-mail: mda.office@tdh.org

tdh.md | stopbullying.md | childhub.org

facebook.com/tdhmoldova

Sediul central Terre des hommes

Avenue de Montchoisi 15

CH-1006 Lausanne, Switzerland

Tel: +41 58 611 06 66 / Fax +41 58 611 06 77

info@tdh.org | tdh.org

